

Σ' αυτό το τεύχος

Το Μεγάλο Χρέος του κόσμου προς τους Χριστιανούς	195
Πώς να Μελετάς την Παλαιά Διαθήκη/4	198
Η Βάση της Σχέσης μας με τον Θεό	201
Μελαγχολία: Πώς δημιουργείται και πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί	204
Αι περιπέτειες της εξορίας μου από το 1921 μέχρι το 1922	209
Από την Βίβλο και το περιβάλλον της	213
Ο Θεός μου είπε	215
Μέλι Άγριο	216

ΣΚΕΨΕΙΣ

ΓΙΑΤΙ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ;

Πολλές φορές έχω ακούσει αυτό το ερώτημα: γιατί πρέπει να πηγαίνουμε στην εκκλησία και να λατρεύουμε ομοθυμαδόν; Το σημαντικότερο είναι να υπάρχει σωτηρία, επαφή με τον Θεό, μελέτη της Αγίας Γραφής και προσευχή. Τι ιδιαίτερο υπάρχει στην εκκλησία αφού στο κάτω κάτω της γραφής όσοι πιστεύουν στον Χριστό ανήκουν στην αόρατη εκκλησία και αυτό είναι αρκετό; Χρειάζεται να συμμετέχω σε μία εκκλησία όπου δεν μου αρέσουν όλα όσα γίνονται; Για άλλους η δικαιολογία είναι ότι δεν έχουν χρόνο, εργάζονται και τις Κυριακές για τον επιούσιο και αυτό τους κρατάει μακριά από την εκκλησία. Άλλοι έχουν την Κυριακή σαν ημέρα που θα αργήσουν να ξυπνήσουν, θα διαβάσουν το «Βήμα» την «Καθημερινή» και την «Ελευθεροτυπία», θα πάνε τα παιδιά σε κάποιο θέαμα και θα χαλαρώσουν από την κούραση της εβδομάδας.

Εάν νομίζεις ότι η πίστη είναι κάτι το εντελώς προσωπικό κάτι σαν «εγώ και ο Χριστός» δεν κάνεις άλλο από το να γελάς τον εαυτό σου. Σαν πιστός είσαι πλέον οικείος του Θεού (Εφ. 2,19) ανήκεις στην οικογένεια του Θεού του Πατέρα σου (Εφ. 3,14-15). Αν μένεις μακριά από την οικογένεια του Θεού είτε είσαι φυγός, είτε δεν είσαι καν χριστιανός. Εάν εσύ αντιπαθείς την εκκλησία, τότε η στάση σου, σε τοποθετεί μακριά από την πλατιά αγάπη του Χριστού προς την Νύμφη του. Ξέρω, θα μου πεις ότι ανήκεις στην αόρατη εκκλησία του Χριστού. Και όμως υπάρχει και η ορατή πλευρά, στην οποία πρέπει να συμμετέχεις.

Στην εκκλησία λαμβάνουν χώρα μερικά πράγματα που αναφέρονται στην περικοπή την σχετική με την πρώτη-πρώτη εκκλησία, στις Πράξεις 2,42: «Και ενέμενον», λέει ο Λουκάς, «εν τη διδαχή των αποστόλων, και εν τη κοινωνία, και εν τη κλάσει του άρτου και εν ταις προσευχαίς».

Είναι μία καλή εικόνα του τι γίνεται στην εκκλησία. Η διδαχή των Αποστόλων είναι το κήρυγμα του Ευαγγελίου, ο τρόπος με τον οποίο κατανοούμε την Αγία Γραφή και τρεφόμαστε, αυξανόμαστε, οικοδομούμαστε πνευματικά. Πώς θα αντικαταστήσεις αυτό το γεγονός; Διαβάζοντας βιβλία; Αν μόνο με τα βιβλία γινόταν η δουλειά, τότε δεν θα υπήρχαν ούτε σχολεία, ούτε πανεπιστήμια, ούτε δάσκαλοι. Το κήρυγμα φέρνει μετάνοια, συντριβή, έλεγχο, αλλά και ανάταση, οδηγία, φως για τη ζωή. Πώς θα αντικαταστήσεις την υμνωδία, την καλή υμνωδία που τέρπει, διδάσκει και αναζωογονεί; Με τα ΣιΝτι;

Υστερα έρχεται η «Κοινωνία», η επαφή με τους αδελφούς, το εκκλησιαστικό αυτό προνόμιο των χριστιανών. Σε αυτήν την επαφή γίνεται ο συμερισμός των δυσκολιών αλλά και των ευλογιών, της χαράς και της λύπης. Έχω ακούσει συχνά την κατηγορία εναντίον των ανθρώπων της εκκλησίας, ότι είναι «υποκριτές». Μερικοί ίσως έχουν μία θρησκευτική γλώσσα και μία συμπεριφορά διαφορετική. Υπάρχουν όμως και άλλοι, πολλοί άλλοι, που ζουν τη ζωή του Χριστού, και υπάρχει ο ίδιος ο Χριστός. Κάποιος έλεγε ότι «δεν πάω σε αυτήν την εκκλησία γιατί δεν είναι μία κοινωνία αγίων, καθαρών και τέλειων ανθρώπων». Η απάντηση που του δόθηκε από έναν πολύ πνευματικό άνθρωπο ήταν «όταν βρεις την τέλεια εκκλησία, μην πας γιατί θα την λερώσεις». Η εκκλησία αποτελείται από ανθρώπους, ας μην το ξεχνάμε αυτό, που έχουν πνευματικό δρόμο να διανύσουν.

Μετά είναι η τελετή, «η κλάση του άρτου», η ζωηρή ενθύμηση της σταυρικής θυσίας του Χριστού, το αίμα που χύθηκε από το σώμα που τραυματίστηκε, λογichίστηκε και καρφώθηκε, η στιγμή κατά την οποία με το δείπνο του Κυρίου ενθυμούμαστε κατά ένα ιδιαίτερο τρόπο όλα αυτά τα γεγονότα που μας έδωσαν ζωή και σωτηρία. Το δείπνο του Κυρίου δεν είναι απλώς ένα οπτικό βοήθημα ή μία τελετουργία που πρέπει να γίνει, γιατί είναι μέρος του προγράμματος. Την στιγμή της Κοινωνίας, ο Χριστός δεν έρχεται σωματικά, αλλά έρχεται κοντά μας πνευματικά, είναι εκεί στην γιορτή αυτή και

«ενώπιον του Πατρός του Θεού, πρεσβεύει δεικνύων το αίμα αυτού»

Και τέλος είναι η προσευχή, η τέταρτη και πολύ σημαντική αυτή δραστηριότητα στην εκκλησία. Είναι στην προσευχή που δείχνουμε την αγάπη μας και τη δοξολογία και την ευχαριστία μας στον Θεό για τις άπειρες ευλογίες του, που καθημερινά μας χαρίζει σε μας και στην εκκλησία, που ζητούμε και παίρνουμε συγχώρηση, που προβάλλουμε τα αιτήματά μας, που συντονίζουμε το αίτημά μας στο θέλημα του Θεού. Θυμάσια η ατομική προσευχή, αλλά θυμάσια και η ομαδική.

Στην εκκλησία υπάρχει πλούτος ευλογιών, στρωμένο τραπέζι με πλούσια αγαθά στο οποίο ο Κύριός μας Ιησούς Χριστός μας προσκαλεί. Αν δεν συμμετέχουμε σε αυτό πρέπει να επανεξετάσουμε και να αναθεωρήσουμε τη ζωή μας ή και την εκκλησιολογία μας, και να συμμορφωθούμε στα βιβλικά πλαίσια, για το δικό μας κυρίως αιώνιο καλό.

ΑΣΤΗΡ

της

ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Εκδίδεται από το 1858

"Πάντα δοκιμάζετε το καλόν κατέχετε"

Α' Θεσσα. 5: 21

www.gec.gr/astir

Λεωφ. Αμαλίας 50, 105 58 Αθήνα
Τηλ.: 210 3231079 – Fax: 210 3316 577
email: astir@gec.gr

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Ιωάννης Τσεβάς

ΙΔΡΥΤΗΣ:
Μιχ.Δ.Καλοποθάκης (1858-1911)

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΕΚΔΟΤΕΣ:
Δημ. Μ. Καλοποθάκης (1911-1946)
Μιχ. Β. Κυριακάκης (1946-1989)
Γ. Τασσόγλου (1989-1990)
Φ. Β. Καμπούροπουλος (1991-2002)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:
Τιμ. Αναστασάδης, Ιωάν. Εμμανουήλ,
Παν. Κανταρτζής, Αντ. Κουλούρης,
Μελ. Μελετιάδης, Ευαγ. Μπίσης,
Παρ. Παπαγεωργίου, Ιω. Σακινίδου,
Ιωάν. Τσεβάς

ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΣ:
Σειράς «Λόγος»: Λ. Κολλάρος
Σειράς «Παλαιά Διαθήκη»: Γ. Αδάμ
Σειράς «Καινή Διαθήκη»: Στ. Δεληγιάννης
Ειδικών αφιερωμάτων: Μελ. Μελετιάδης
Ποίηση, Προσευχές: Λιλ. Βαλαή

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ: Γιάννης Εμμανουήλ

ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ: Γιώργος Σάχος

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ-ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ: Μαιρη Αλιγάλη
Λεωφ. Αμαλίας 50 - 105 58 Αθήνα
ΑΡΙΘΜ. ΛΟΓ. ΤΡΑΠΕΖΑΣ ALPHA:
149-00-2786-004611 (Ι. Εμμανουήλ)

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ:
Θεο/νίκης: Δημήτρης Σοφός
Κατερίνης: Πάρις Παπαγεωργίου
Κέρκυρας: Βέτα Παντελιού
Χαλκίδας: Νίκος Παντελής
Βοστώνης: Τάκης Τσανικλίδης

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Εσωτερικό & Κύπρος € 10
Ευρώπη: € 26 - ΗΠΑ USD 30
Καναδάς, Αυστραλία κ.λπ. Δολ. 40

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: € 1,00

ISSN 1106-4250
Κωδικός ΕΛΤΑ 1058

Τα ευνόγραφα άρθρα απηχούν τις απόψεις των συγγραφέων. Η σύνταξη του περιοδικού διατηρεί το δικαίωμα να κάνει συντομεύσεις ή αλλαγές στα προς δημοσίευση κείμενα. Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΧΡΕΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΣ

του κ. Λ. Κολλάρου

«...εξ υμών ουδεμία ψυχή δεν θέλει χαθεί, εμμή μόνον το πλοίον»

Πράξ.27: 22.

Πολλές ήταν οι ψυχές, που σε κείνο το μοιραίο για το πλοίο ταξίδι, θα χάνονταν στον υγρό τάφο της Μεσογείου εξ αιτίας της ιδιαίτερα σφοδρής θαλασσοταραχής. Ο απόπλους έγινε από το λιμάνι των Μύρων της Λυκίας, ενώ προορισμός ήταν κάποιο λιμάνι της Ιταλίας. Η πορεία του πλοίου συνεχώς επρόκειτο να είναι από το πρώτο λιμάνι στο δεύτερο. Άλλα όμως ήταν τα σχέδια του άγιου χειμώνα. Εάν δεν έπαιρναν μαζί τους τον Παύλο η πορεία του πλοίου θα ήταν από τα Μύρα της Λυκίας στο βυθό της Μεσογείου. Τελικά τους βλέπουμε όλους να σώζονται παρά το ότι έφτασαν μέχρι τα σαγόνια του θανάτου. Είδαν το χάρο με τα μάτια τους κι όμως τελικά κάποιους τους έσωσε από το δρεπάνι του θανάτου. Τι συνέβη; Σε ποιόν χρωστούσαν την απρόσμενη σωτηρία τους και την παράταση της γλυκιάς ζωής στον κόσμο αυτό;

Τη φορά αυτή δεν επρόκειτο για άλλο ένα απλό ταξίδι όπως τα χιλιάδες που είχαν γίνει μέχρι τότε ή σαν εκείνα που επρόκειτο να γίνουν από τότε μέχρι σήμερα. Στο πλοίο εκείνο ταξίδευαν τα σχέδια του Θεού. Που να γνώριζαν ο κυβερνήτης του πλοίου, οι ναύτες, ο εκατόνταρχος, οι στρατιώτες αλλά και οι υπόλοιποι επιβάτες ότι τα συμφέροντα της βασιλείας του Θεού κυκλοφορούσαν και αυτά ανάμεσα στους υπόλοιπους επιβάτες. Ανάμεσά τους βρισκόνταν ο δέσμιος Παύλος ο οποίος ήταν προς το παρόν αθάνατος διότι το έργο του στην υπηρεσία του ευαγγελίου δεν είχε ακόμα τελειώσει και τα σχέδια του Θεού για την επέκταση και στήριξη της εκκλησίας Του στον κόσμο αυτό δεν είχαν ακόμη ολοκληρωθεί. Το κυρίαρχο σχέδιο του Υψίστου προέβλεπε ο Παύλος να στηρίξει την εκκλησία Του στην Ρώμη, από εκεί να γράψει τέσσερις επιστολές, από εκεί

να συνεχίσει τα ιεραποστολικά ταξίδια του, να γράψει κι άλλες επιστολές κλπ. Δεν ήταν δυνατόν να ανατραπούν όλα αυτά επειδή έτσι το ήθελε ο τυφώνας που σάρωνε εκείνη την περιοχή της Μεσογείου. Το πλοίο εκείνο δεν επρόκειτο να καταποντισθεί στα βαθιά νερά της θάλασσας παρασύροντας στο θάνατο όλους τους επιβάτες. Τα σχέδια του Θεού προάγονταν μέσα από την διακονία του Παύλου, επικεντρώνονταν στη δική του δραστηριότητα και συνεπώς αυτός τουλάχιστον ο άνθρωπος δεν έπρεπε να χαθεί. Οι εξελίξεις λοιπόν έπρεπε να είναι τέτοιες ώστε να γινόταν εύκολο για τον Παύλο να πατήσει στη στεριά και ταυτόχρονα εύκολο και για όλους τους άλλους να κάνουν το ίδιο. Ποιος μπορούσε να το πετύχει αυτό; Μόνο ο Θεός. Δεν χρειάζονταν να υπάρχει εφεδρική επιλογή από την οποία να προέλθει η βοήθεια. Ο Θεός αρκούσε. Στέλνει ο Κύριος έναν άγγελό Του στον Παύλο τη νύχτα με τη χαροποιό διαβεβαίωση ότι ο Θεός του χάρισε όλους που έπλεαν μαζί του. Με την ευλογία που ο Θεός ευλόγησε τον δικό Του ευλογήθηκαν και όλοι οι υπόλοιποι. Μα αυτοί δεν ήταν πιστοί! Ναι. Σώθηκαν όμως και ευλογήθηκαν χάριν των λίγων πιστών, του Παύλου και των λίγων συντρόφων του, που φυσικά και αυτοί ήταν πιστοί. Χρωστούσαν πολλά όλοι εκείνοι οι απελπισμένοι επιβάτες στους Χριστιανούς συνταξιδιώτες τους' χρωστούσαν την ίδια τους τη ζωή. Πόση εντύπωση πρέπει να τους έκανε αυτή η διαπίστωση όταν το συνειδητοποίησαν! Με την ψυχή στο στόμα πέρασαν μέρες ολόκληρες και τώρα που ήταν επιτέλους ασφαλείς ήξεραν που το όφειλαν.

Ο ΠΑΥΛΟΣ ΣΗΜΕΡΑ ΕΙΣΑΙ ΕΣΥ

Σημερινέ Χριστιανέ να γνωρίζεις ότι ο Θεός δεν αφήνει τον Εαυτόν Του αμαρτύρητο σε καμία εποχή. Έχει τους πιστούς Του και σήμερα για χάριν των οποίων ευλογεί αμέτρητα πλήθη ανθρώπων γύρω τους, ολόκληρες κοινωνίες και έθνη. Ένας από αυτούς τους πιστούς είσαι και εσύ όσο ανάξιο και ασήμαντο κι αν θεωρείς τον εαυτό σου. Ο Θεός έχει χαράξει σχέδια για σένα και για την Εκκλησία Του σαν σύνολο που για να εκπληρωθούν γίνεται ανα-

γκαίο άφθονες ευλογίες να κυλήσουν σαν το νερό μέσα και από του κόσμου το αυλάκι. Ο Θεός ενδιαφέρεται πρωτίστως για τους Χριστιανούς και την πρόοδο της Εκκλησίας Του στον κόσμο αυτό. Ο υπόλοιπος κόσμος είναι απλά η γλάστρα μέσα στην οποία θα αυξηθεί το φυτώριο της Εκκλησίας. Πρέπει να το ποτίσει αυτό το φυτώριο ο Θεός για να αυξηθεί και αναπόφευκτα μαζί με τον βασιλικό ποτίζεται κι η γλάστρα. Υπάρχουν και ακμάζουν ευλογίες στον κόσμο των ασεβών που δεν θα υπήρχαν αν δεν υπήρχε το ποίμνιο του Θεού στον κόσμο. Πόσες καταστροφές έχουν αποτραπεί, πόσοι κίνδυνοι έχουν αποσοβηθεί, πόσες συμφορές έχουν μείνει μακριά από τα σπίτια και την κοινωνία μας; Οι άνθρωποι του κόσμου δεν το γνωρίζουν. Αν ο Θεός έδινε την άδεια για όλα αυτά, οι πιστοί θα υπέφεραν αφάνταστα και ο Θεός για να τους προστατέψει κράτησε την πόρτα από όπου θα έμπαιναν οι συμφορές κλειδωμένη και τους Χριστιανούς μέσα ασφαλείς.

Αλλά δεν ήταν οι Χριστιανοί μόνον που ωφελήθηκαν* ωφελήθηκαν και εξακολούθησαν να ωφελούνται μαζί τους και χιλιάδες άλλοι.

Ακόμη, πόσα δώρα έχουν έρθει από τον ουρανό πρωτίστως για την ανακούφιση και ευλογία του λαού του Θεού από τα οποία όμως έλαβε και ο υπόλοιπος κόσμος μία τεράστια μερίδα! Χριστιανέ ο κόσμος σου χρωστάει πολλά* πολύ περισσότερο από ότι ο ίδιος φαντάζεται ή ακόμα από ότι και εσύ ο ίδιος φαντάζεσαι! Στον κόσμο αυτό περπάτα με το κεφάλι ψηλά. Το ότι τα σχέδια του Θεού κυματίζουν στη ζωή σου σημαίνει ότι φυσάει ο αγέρας της Θεϊκής εύνοιας όχι μόνο στη δική σου αυλή αλλά και σε όλη την περιοχή. Ο υπόλοιπος κόσμος ευλογείται χάριν σου και των λίγων πιστών που υπάρχουν στον κόσμο.

ΕΝΑΣ ΚΑΛΥΤΕΡΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΧΑΡΙΝ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ

Σε γενικές γραμμές ο κόσμος σήμερα είναι ένα περιβάλλον μέσα στο οποίο μπορεί να ζήσει κανείς. Δεν ήταν όμως πάντα έτσι. Πριν η ζύμη του Χριστιανισμού και της βασιλείας του Θεού διεισδύσει στην κοινωνία και σε όλο τον κόσμο για να κάνει όλο το φύραμα ένζυμο ο κόσμος ήταν η περιοχή του μαρτυρίου, της δυστυχίας, της απόγνωσης, της βαρβαρότητας, της απανθρωπιάς. Φυσικά και μπορούμε να πούμε ότι κάπως έτσι είναι και σήμερα. Δεν υπάρχει όμως σύγκριση με το πώς

ήταν ο κόσμος πριν έρθει ο Χριστός στον κόσμο. Όπου το ευαγγέλιο κηρύχθηκε, η ζωή των ανθρώπων και της κοινωνίας μεταμορφώθηκε τόσο, ώστε θα λέγαμε ότι δεν πρόκειται για τον ίδιο πλανήτη αλλά ότι πρόκειται για κάποιον άλλο. Χάριν του Χριστιανισμού, του ευαγγελίου, της διδασκαλίας του Χριστού, της διακονίας των αναγεννημένων ανθρώπων υπήρξαν τέτοιες κοινωνικές αλλαγές ώστε ο πόνος του ανθρώπου και του κόσμου μετατράπηκε σε χαρά και η ζωή πολλών ανθρώπων υψώθηκε από τη λάσπη της φυσικής εξαθλίωσης. Όλες αυτές οι βελτιώσεις όμως καρποφόρησαν χάριν της ευεργετικής βροχής της Χριστιανικής διδασκαλίας με την οποία η Εκκλησία πότισε τον κόσμο. Η ιστορία του κόσμου είναι γεμάτη από τέτοια παραδείγματα. Πρέπει όμως να αναφέρουμε λίγα από αυτά. Έτσι για να χαρούμε λιγάκι. Όπου έγινε δεκτό το μήνυμα του Ιησού (το οποίο φυσικά μεταδόθηκε μέσω των πιστών) αναγνωρίστηκε η αγιότητα του γάμου και έτσι μειώθηκαν τα διαζύγια

με όλη την δυστυχία και τον ψυχολογικό τραυματισμό που αυτά συνεπάγονται. Σύγκρινε το αυτό με τη νοοτροπία στον αρχαίο ειδωλολατρικό κόσμο που άνθρωποι παντρεύονταν για να χωρίσουν και χώριζαν για να ξαναπαντρευτούν. Με τον Χριστιανισμό αναγνωρίστηκαν τα δικαιώματα των γυναικών και εξυψώθηκε η θέση της ταλαιπωρημένης, αδικημένης και εξευτελισμένης γυναίκας. Βέβαια στους

Χάριν του Χριστιανισμού, του ευαγγελίου, της διδασκαλίας του Χριστού, της διακονίας των αναγεννημένων ανθρώπων υπήρξαν τέτοιες κοινωνικές αλλαγές ώστε ο πόνος του ανθρώπου και του κόσμου μετατράπηκε σε χαρά και η ζωή πολλών ανθρώπων υψώθηκε από τη λάσπη της φυσικής εξαθλίωσης

πρώτους αιώνες οι Χριστιανοί ήταν διωκόμενοι και δεν είχαν την δυνατότητα να επιφέρουν κοινωνικές αλλαγές εκτός από την επιρροή της προσωπικής τους ευσεβείας επάνω στους άλλους. Αργότερα, και όταν απέκτησαν κάποια κοινωνική δύναμη, το έκαναν. Ας θυμηθούμε τον μέγα Βασίλειο Καισαρείας. Τα διάφορα φιλανθρωπικά ιδρύματά του καταλάμβαναν έκταση μικρής πόλης. Μάλιστα όταν ο αυτοκράτορας Ουάλης, ο οποίος υποστήριζε την Αρειανική αίρεση και είχε εξαπολύσει σκληρούς διωγμούς εναντίον όσων υποστήριζαν το σύμβολο της Νίκαιας, μεταξύ των οποίων ήταν και ο Βασίλειος, επισκέφθηκε την Καισάρεια, τόσο βαθιά εντυπωσιάστηκε με την προσωπικότητα και το έργο αυτού του ανθρώπου που φεύγοντας του έδωσε ένα μεγάλο χρηματικό δώρο για το πτωχοκομείο του.

Ένα άλλο κλασικό παράδειγμα επίδρασης του Χριστιανισμού είναι αυτό του μεγάλου Κωνσταντίνου. Οι ιστορικοί αμφισβητούν το εάν αυτός ασπάστηκε ποτέ πραγματικά τον Χριστιανισμό. Και πραγματικά υπάρχουν πολύ μελανά σημεία στην ζωή αυτού του ανθρώπου. Δέχθηκε όμως σοβαρή επίδραση από τον Χριστι-

ανισμό. Πολλοί από τους νόμους που θέσπισε δείχνουν ότι η συνείδησή του είχε διαφωτισθεί. Σαν παράδειγμα καθιέρωσε ένα σύστημα κοινωνικής πρόνοιας με την μορφή επιδόματος για τα παιδιά των φτωχών. Αυτό βοήθησε να περιοριστεί η συνήθης Ρωμαϊκή πρακτική τα ανεπιθύμητα παιδιά να θανατώνονται κατά τη γέννησή τους. Κατήργησε την σταύρωση σαν μορφή θανατικής ποινής, αυτόν τον ιδιαίτερα απάνθρωπο και φρικτά βασανιστικό τρόπο εκτέλεσης, . Απαγόρευσε την πρακτική να στιγματίζονται στο μέτωπο οι εγκληματίες με πυρωμένο σίδερο «διότι, όπως είπε, το ανθρώπινο πρόσωπο, που είναι δημιουργημένο κατά την εικόνα της ουράνιας ομορφιάς, δεν πρέπει να παραμορφώνεται».

Ο Κωνσταντίνος επίσης προσπάθησε να κηρύξει παράνομους τους αγώνες των μονομάχων. Λόγω της λαϊκής αντίδρασης δεν τα κατάφερε. Τελικά ήταν κατά τις ημέρες του αυτοκράτορα Ονώριου, και πάλι με πρωτοβουλία κάποιου Χριστιανού, που οι μονομαχίες σταμάτησαν για πάντα. Αλλά και σχολεία ίδρυσαν οι Χριστιανοί, και πανεπιστήμια, και νοσοκομεία, και ορφανοτροφεία. Είναι γνωστή η έμφαση που έδιναν οι αναμορφωτές στην ίδρυση σχολείων και στην παιδεία κατά την Μεταρρύθμιση του 16ου αιώνα, τότε που δημιουργήθηκε η Διαμαρτυρούμενη Εκκλησία. Σαν παράδειγμα, ο Καλβίνος ίδρυσε στη Γενεύη σχολεία αλλά και μία ακαδημία. Όταν ακόμη στην πρόσφατη ιστορία, στην Βρετανία (αλλά υποθέτω και σε άλλες χώρες), μικρά παιδιά δούλευαν στα έγκατα της γης, στα ανθρακωρυχεία, Χριστιανοί ακτιβιστές ήταν αυτοί που ενεργοποιήθηκαν προκειμένου να σταματήσει αυτό το κακό μαζί με πολλά άλλα, να πάνε τα παιδιά αυτά στο σχολείο και να σταματήσει η εκμετάλλευσή τους. Βλέπουμε λοιπόν πως θα ήταν ακόμα ο κόσμος χωρίς τον Χριστιανισμό και την ενεργό δράση του λαού του Θεού; Πιθανόν να ζούσαμε ακόμη σε μία ημιζωώδη κατάσταση.

Ο κόσμος και η κοινωνία, αδερφέ και αδερφή, μπορεί να σε ονομάζουν γραφικό ή αιρετικό ή οτιδήποτε άλλο. Σε ανθρώπους όμως με τα δικά σου τα πιστεύω οφείλεται σε ένα μεγάλο βαθμό η σημερινή ευημερία και άνεση που απολαμβάνουν* σε ανθρώπους που είχαν ζωντανή πίστη στον Χριστόν. Αλλά και για πολλά από τα δεινά που επανεμφανίζονται στην κοινωνία στις ημέρες μας αλλά και για άλλα που ποτέ δεν εξαλείφθηκαν, υπαίτιος δεν είναι ο Χριστιανισμός αλλά η απομάκρυνση από το ήθος του Χριστιανισμού ή η απόρριψη των γνήσιων Χριστιανικών αρχών. Αυτοί που διατείνονται

ότι η θρησκεία ή ο Θεός δεν έλυσε τα προβλήματα του ανθρώπου, αφ' ενός αρνούνται να ομολογήσουν ότι είναι οι ίδιοι οι άνθρωποι που διαιωνίζουν αυτά τα δεινά, και αφ' ετέρου οι ίδιοι δεν κουνάνε ούτε το μικρό τους δακτυλάκι προκειμένου να βοηθήσουν έστω και έναν συνάνθρωπό τους. Είναι όμως ταχείς στο να μέμφονται τον Θεό και την Εκκλησία Του. Έπρεπε όμως να είχαν ζήσει σ' έναν κόσμο όπου να μην είχε έρθει ποτέ ο Χριστός, να μην υπήρχε η Χριστιανική διδασκαλία και να μην υπήρχε η Εκκλησία του Κυρίου της ανθρωπίνης ιστορίας! Τότε να δούμε τι σχόλια θα είχαν να κάνουν για τον «παραδεισένιο» κόσμο που θα αντίκριζαν! Ναι, θα μας πουν, αλλά δεν διέπραξαν άνθρωποι εγκλήματα και δεν διεξήγαγαν πολέμους στο όνομα του Χριστιανισμού; Δεν έγιναν από ανθρώπους αποτρόπαιες πράξεις στο όνομα του Χριστού; Πράγματι, αλλά πρέπει να διευκρινίσουμε για ποιόν «Χριστιανισμό» μιλάμε και για ποιόν «Χριστό» μιλάμε. Ο δικός τους «Χριστιανισμός» ήταν απλά δικός τους και δεν είχε καμία σχέση με τον γνήσιο Βιβλικό Χριστιανισμό. Ήταν ένας «Χριστιανισμός» που ο Θεός δεν τον αναγνωρίζει. Και ο δικός τους «Χριστός» ήταν αποκύημα της φαντασίας τους και όχι αυτός της Αγίας Γραφής. Ήταν ένας «Χριστός» ο οποίος δεν υπάρχει.

Χριστιανέ, το χρέος του κόσμου απέναντί σου είναι ανυπολόγιστο. Φυσικά αυτό

δεν οφείλεται κυρίως σε σένα, αλλά στον Λυτρωτή σου. Όσον αφορά δε την τελική μέλλουσα κρίση, ο πέλεκυς της κρίσης του Θεού δεν πέφτει ακόμα διότι τα σχέδια του Θεού για την Εκκλησία ακόμα δεν έχουν ολοκληρωθεί. Ο συνολικός αριθμός των εκλεκτών δεν έχει συμπληρωθεί, γι' αυτό και δεν έρχεται ακόμα το τέλος. Αν είχαν συμπληρωθεί τα σχέδια του Θεού για την Εκκλησία Του, τότε θα έρχονταν το τέλος και το νήμα της ζωής και της ύπαρξης του κόσμου και των ανθρώπων θα κοβόταν ξαφνικά, χάνοντας έτσι οι άνθρωποι την γλυκιά ζωή τους σ' αυτόν τον κόσμο. Τώρα όμως ακόμα ζουν αμέριμνοι χωρίς να ξέρουν που το οφείλουν αυτό.

Μην αισθάνεσαι λοιπόν μειονεκτικά απέναντι στους ανθρώπους του κόσμου αυτού. Χωρίς εσένα και χωρίς το πιστεύω σου και κυρίως χωρίς τον Τριαδικό Θεό σου ο βίος τους θα ήταν αβίωτος. ❀

Ο κ. Α. Κολλάρος είναι κήρυκας του Ευαγγελίου στην Ε.Ε.Ε. Ιωαννίνων.

Πώς να μελετάς την Παλαιά Διαθήκη /4

Στο τέταρτο άρθρο της σειράς αυτής θα δούμε μερικά ακόμη «κλειδιά» που μπορούν τόσο να μας βοηθήσουν να καταλάβουμε καλύτερα την Παλαιά Διαθήκη, το βάθος της και τον πλούτο της, όσο και να προστατευθούμε από λάθη στην ερμηνεία και εφαρμογή της.

Μέχρι τώρα έχουμε δει βασικά δύο αλήθειες. Η πρώτη είναι πως πρέπει να προσέχουμε την πρόθεση του συγγραφέα. Δεν μπορούμε να «εισάγουμε» άλλα βαθύτερα (και κατά τη γνώμη μας πνευματικότερα) μηνύματα σε ένα εδάφιο, εκτός αν η ίδια η Αγία Γραφή μας κατευθύνει προς τα εκεί. Η δεύτερη αρχή είναι πως πρέπει να μελετούμε ένα εδάφιο στο πλαίσιο του.

Η τρίτη αρχή που θα δούμε σήμερα είναι πως πρέπει να προσέχω το είδος του βιβλίου που διαβάζω. Η Παλαιά Διαθήκη είναι ένα ανθολόγιο λογοτεχνικών ειδών. Υπάρχουν βιβλία που περιέχουν νόμους, ενώ άλλα γράφουν ιστορία. Υπάρχουν ποιητικά βιβλία και σοφολογικά. Υπάρχουν επίσης προφητικά και αποκάλυπτικά βιβλία. Επιπλέον μέσα στο ίδιο βιβλίο μπορεί να συναντήσει κάποιος διαφορετικά λογοτεχνικά είδη.

Ο λόγος για τον οποίο δίνουμε έμφαση στο λογοτεχνικό είδος του κάθε βιβλίου ή της περικοπής που μελετούμε, είναι γιατί κάθε είδος, έχει τα δικά του χαρακτηριστικά και δε μπορούμε να τα ισοπεδώσουμε όλα καθώς διαβάζουμε. Δεν είναι όλα το ίδιο.

Αν, λοιπόν, δεν το λάβω υπόψη μου αυτό, τότε θα «διαβάζω» στο εδάφιο, αυτά που εγώ επιθυμώ να διαβάσω και όχι αυτά που ο Θεός ήθελε να διαβάσω. Μιλήσαμε ήδη για αυτό τον κίνδυνο δίνοντας παραδείγματα από τις Παροιμίες. Είπαμε πως οι Παροιμίες είναι

πρακτικές συμβουλές για τη ζωή μας και περιγράφουν τι συμβαίνει συνήθως. Δεν είναι υποσχέσεις. Έχουν το στοιχείο της υπόσχεσης μέσα τους, αλλά δεν είναι κατά βάση υποσχέσεις.

Θα δώσουμε τώρα ένα παράδειγμα από ένα βιβλίο που κατά πάσα πιθανότητα σπάνια ανοίγουμε. Θα δούμε, πώς αν λάβουμε υπόψη μας το λογοτεχνικό του είδος, αυτό θα επηρεάσει τον τρόπο μελέτης του. Μιλούμε για το Άσμα Ασμάτων. Μετά από την επιγραφή στην αρχή του βιβλίου διαβάζουμε τα εξής: *“Ας με φιλήση με τα φιλήματα του στόματος αυτού. Διότι η αγάπη σου είναι καλητέρα παρά τον οίνον. Διά την ευωδίαν των καλών μύρων σου, το όνομά σου είναι μύρον εκκεχυμένον· διά τούτο αι νεάνιδες σε αγαπώσιν. Ελκυσόν με· θέλωμεν δράμει κατόπιν σου· ο βασιλεύς με εισήγαγεν εις τα ταμεία αυτού”* (1:2-4^α). Η Νέα Μετάφραση της Βιβλικής Εταιρείας γράφει τα εξής: *“Ας με γεμίσουνε τα χείλη σου φιλιά γιατί η αγάπη σου κι απ’ το κρασί καλύτερη. Τα μύρα σου ευωδιάζουνε γλυκά και τ’ όνομά σου μύρο που σκορπιέται, γι’ αυτό οι νιές κοπέλες σ’ αγαπούν. Πάνω στα βήματά σου σύρε με κι ας τρέξουμε. Στα δώματά σου βασιλιά μου πέρασε με.”*

Αυτά είναι λόγια γεμάτα πάθος, από μία ανώνυμη γυναίκα σε κάποιον άνδρα. Είναι το περιεχόμενο ενός ερωτικού ποιήματος και με αυτόν τον τρόπο σχεδόν όλοι οι σχολιαστές σήμερα το κατανοούν και το ερμηνεύουν. Αυτή η συμφωνία βέβαια δεν υπήρχε πάντα.

Οι ραββίνοι και οι πρώτοι χριστιανοί έβλεπαν το Άσμα Ασμάτων σαν ένα διαφορετικό είδος. Δεν ήταν ένα ερωτικό ποίημα. Στο κάτω-κάτω γιατί ένα τέτοιο βιβλίο που να αφορά κάτι που έχει να κάνει με το σώμα μας, να βρίσκεται στις Άγιες Γραφές; Κάτι άλλο πρέπει να υπάρχει, πέρα από την επιφάνεια. Πρέπει, λοιπόν, να είναι αλληγορία!

Προσέξτε, η αλληγορία δεν είναι κακό πράγμα. Οι παραβολές του Χριστού είναι σε πολλές περιπτώσεις αλληγορίες. Που είναι, λοιπόν το πρόβλημα θα πει κάποιος αν το Άσμα Ασμάτων είναι μια αλληγορία; Το πρόβλημα είναι πως στο βιβλίο το ίδιο δεν υπάρχει ούτε μία νύξη πως είναι αλληγορία. Το να ερμηνεύσω, λοιπόν, κάτι ως αλληγορία, όταν δεν έχω υποστήριξη από το κείμενο για αυτό, θα με οδηγήσει σχεδόν πάντα σε αυθαίρετα συμπεράσματα.

Μια τέτοια «ανάγνωση» για παράδειγμα οδηγεί στο να δούμε τα εδάφια αυτά ως μια αλληγορία για την έξοδο από την Αίγυπτο. Ο βασιλιάς δεν είναι άλλος από το Θεό, και η γυναίκα είναι η νύφη του ο Ισραήλ. Ο Θεός, λοιπόν, θα πάρει τη νύφη Του μακριά από την Αίγυπτο και θα τη φέρει στα «ταμεία» του που είναι η Γη της Επαγγελίας, όπου θα έχει μια οικεία σχέση μαζί της.

Προσέξτε, ο Θεός πράγματι το έκανε αυτό. Αλλά δεν το λένε τα εδάφια που διαβάσαμε από το Άσμα

Ασμάτων! Δεν μπορώ να παίρνω οποιαδήποτε περικοπή για να διδάξω κάτι που είναι σωστό.

Οι πρώτοι χριστιανοί συχνά έκαναν την ίδια συλλογιστική. Αυθαίρετα έδιναν σημασία σε γεγονότα και χαρακτήρες του βιβλίου ώστε το βιβλίο να διαβαστεί ως ύμνος για τη σχέση του Χριστού με τη νύφη Του, την εκκλησία. Όταν ας πούμε ο Κύριλλος Αλεξανδρείας διάβασε το 1:13: “Δεμάτιον σμύρνης είναι εις εμέ ο αγαπητός μου· θέλει διανυκτερεύει μεταξύ των μαστών μου”, ερμήνευσε ότι αυτό αφορά την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη. Και σήμερα υπάρχουν τέτοιες ερμηνείες και κυκλοφορούν.

Μπορεί το κίνητρό μας για μια τέτοια «ανάγνωση» να είναι η ευσέβεια και η επιθυμία για αύξηση, το καλό όμως κίνητρο δε μας προστατεύει από λάθη. Έλεγε ο Bede, “*Αν θέλουμε να ακολουθήσουμε μόνο το γράμμα της Γραφής, κατά τον Ιουδαϊκό τρόπο, τι θα βρούμε εκεί για να διορθωθούν οι αμαρτίες μας, για να παρηγορηθούμε ή να διδαχτούμε, όταν ανοίγουμε το βιβλίο του ευλογημένου Σαμουήλ και διαβάζουμε ότι ο Ελκανά είχε δυο γυναίκες; Ιδιαίτερα εμείς που είμαστε ανύπαντροι ιερείς ή μοναχοί, τι θα κάνουμε εάν δεν αντλήσουμε το αλληγορικό νόημα τέτοιων ρητών, το οποίο θα μας ανανεώσει εσωτερικά, διορθώνοντας, διδάσκοντας, παρηγορώντας;*”

Άραγε έχει δίκιο αυτός ο ερμηνευτής να προσπαθεί να αντλήσει το αλληγορικό νόημα των δύο γυναικών του Ελκανά; Εύκολα θα λέγαμε «όχι». Μα αφού ο άνθρωπος αυτός «οικοδομήθηκε» από έναν αλληγορικό τρόπο ανάγνωσης, γιατί είναι λάθος; Στην περίπτωση αυτή θα του απαντούσαμε ότι η δική μας εμπειρία δεν είναι ποτέ κριτήριο ορθότητας της ερμηνείας της Αγίας Γραφής.

Ή για να δώσουμε ένα άλλο κλασικό αλληγορικό παράδειγμα από τον Φίλωνα Αλεξανδρείας (De Abrahamo 232-244). Διαβάστε τα σχόλια του πάνω στο Γένεση 14:

Συγκέντρωσε τους δούλους του . . . τους απαριθμήσε . . . και τους χώρισε σε ομάδες των εκατό προχωρώντας με τρία στρατεύματα . . . έφερε πίσω τον ανηψιό του . . . με όλα τα άλογα του ιππικού . . .

“Αυτό βρίσκουμε στις Γραφές όταν τις διαβάζουμε κυριολεκτικά, αλλά εκείνοι που μπορούν να συλλογιστούν τα γεγονότα γδυμένα από το σώμα και γυμνά στην πραγματικότητα, εκείνοι που ζουν με την ψυχή και όχι με το σώμα, θα πουν πως απ’ αυτούς τους εννιά βασιλιάδες, οι τέσσερις είναι η δύναμη που ασκείται μέσα μας από τα τέσσερα πάθη - ηδονή, επιθυμία, φόβος και θλίψη - και ότι οι πέντε είναι οι πέντε αισθήσεις - όραση, ακοή, γεύση, όσφρηση και αφή. Διότι αυτοί οι εννέα είναι κατά κάποιο τρόπο κυρίαρχοι και είναι οι βασιλιάδες και οι

κυβερνήτες μας, αν και όχι όλοι με τον ίδιο τρόπο. Διότι οι πέντε είναι υποκείμενοι στους τέσσερις . . . Θλίψεις και ηδονές και φόβοι και επιθυμίες δημιουργούνται απ’ αυτά που βλέπουμε ή ακούμε ή μυρίζουμε ή γευόμαστε ή αγγίζουμε . . .

Υπάρχει μεγάλη φιλοσοφική αλήθεια στη σκέψη ότι από τους πέντε βασιλιάδες, δύο έπεσαν σε πηγάδια και τρεις τράπηκαν σε φνγή (εδ. 10). Διότι η γεύση και η αφή οδεύουν καθοδικά προς τις χαμηλότερες πλευρές του σώματος και μεταδίδουν στα ενδότερα μέρη του αυτά που μπορούν να κανονιστούν απ’ αυτά. Αλλά τα μάτια και τα αυτιά και η όσφρηση ως επί το πλείστον περνούν απέξω και δεν υποδουλώνονται από το σώμα.”

Πιστεύω πως όλοι όσοι διαβάζουμε αυτές τις γραμμές διαφωνούμε έντονα να με αυτό τον τρόπο ερμηνείας γιατί τον θεωρούμε «αυθαίρετο». Με ποια λογική λοιπόν, είναι το Άσμα Ασμάτων μια αλληγορία για το Θεό και το λαό Του; Είμαι σίγουρος πως πολλοί που διαβάζουν αυτές τις γραμμές θα διαφωνήσουν για το Άσμα Ασμάτων, κυρίως γιατί έχουν οικοδομηθεί και τραφεί πνευματικά ακούγοντας κηρύγματα για την αγάπη του Θεού προς το λαό Του, από αυτό. Δεν προσπαθώ να αρνηθώ την «εμπειρία» κανενός, δε μπορεί όμως ποτέ η εμπειρία μας να καθορίζει τον τρόπο που ερμηνεύουμε την Αγία Γραφή. Αυτά που υποστηρίζουμε για τους άλλους, πρέπει να τηρούμε πρώτα εμείς οι ίδιοι.¹

Έλεγε ο Βασίλειος Καισαρείας στο Εξαήμερον (9,1):

“Γνωρίζω τους κανόνες της αλληγορίας, αν και λιγότερο από τον εαυτό μου, όσο από το έργο άλλων. Υπάρχουν εκείνοι που δεν παραδέχονται την απλή έννοια των Γραφών, για τους οποίους το νερό δεν είναι νερό, αλλά κάτι άλλο, οι οποίοι βλέπουν σ’ ένα φυτό ή σ’ ένα ψάρι, ότι επιθυμεί η φαντασία τους, οι οποίοι αλλιάζουν τη φύση των ερπετών και των άγριων θηρίων για να βολέψουν τις αλληγορίες τους, σαν τους ονειροκρίτες που εξηγούν οράματα της νύχτας για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα τους. Για μένα το χορτάρι είναι χορτάρι - φυτό, ψάρια, άγρια θηρία, κατοικίδια ζώα, όλα τα δέχομαι με την κυριολεκτική τους έννοια. Διότι δεν αισχύνομαι το ευαγγέλιο (Ρωμ. 1:16)

Θα προτιμήσω την ανόητη σοφία μπροστά στα ρητά του Αγίου Πνεύματος; Δεν θα προτιμήσω να υψώσω Εκείνον ο Οποίος, μη θέλοντας να γεμίσει το μυαλό μας μ’ αυτές τις μάταιες φλυαρίες, έχει κανονίσει την οικονομία της Γραφής με γνώμονα την οικοδομή και την τελείωση των ψυχών μας; Κατά την άποψη μου, εκείνοι που έχουν παραδοθεί στο διαστρεβλωμένο νόημα των

αλληγοριών και έχουν προσπαθήσει να προσφέρουν ένα μεγαλείο δικό τους πάνω στη Γραφή, αυτό ακριβώς δεν έχουν καταλάβει. Θεωρούν τελικά τον εαυτό τους σοφότερο από το Άγιο Πνεύμα, και προωθούν τις δικές τους ιδέες με πρόσχημα την εξήγηση τους. Ας ακούμε τη Γραφή όπως έχει γραφτεί.”

Ας δούμε, επίσης, τους Ψαλμούς. Είναι οι Ψαλμοί ένα βιβλίο για να μάθει κάποιος κοσμογραφία; Οι Ψαλμοί είναι ένα «ποιητικό» βιβλίο. Μπορεί άραγε κάποιος με βάση την ποίηση να βγάλει συμπερασματά για κάποιο φυσικό φαινόμενο; Μπορεί κάποιος να χρησιμοποιήσει «κυριολεκτικά» του Ψαλμούς για να υποστηρίξει με βάση τους Ψαλμούς ότι ο Λόγος του Θεού είναι αλάθητος; Γράφει, για παράδειγμα, στον Ψαλμό 19 για το πως η δημιουργία μιλάει και διαλαλεί το μεγαλείο του Θεού. Γράφει στα εδάφια 4-5, “Εις πάσαν την γην εξήλθεν ο φθόγγος αυτών και έως των περάτων της οικουμένης οι λόγοι αυτών. Εν αυτοίς έθεσε σκηνήν διά τον ήλιον και ούτος εξέρχεται ως νυμφίος εκ του θαλάμου αυτού· αγάλλεται ως ο ανδρείος εις το να τρέξη το στάδιον.” Είναι αυτή γλώσσα ακριβής; Βγαίνει ο ήλιος να τρέξει στο στάδιο; Εξαρτάται τι εννοεί κάποιος. Είναι γλώσσα ποιητική. Μπορώ, όμως, να πάρω ένα ποίημα και να διδάξω γεωγραφία, ή ιστορία, ή αν θέλετε κοσμογραφία; Δε μπορώ. Γιατί είναι ποίηση. Δεν είναι γεωγραφία. Όπως λοιπόν, προσέχουμε στους Ψαλμούς τι διαβάζουμε, έτσι πρέπει να προσέχουμε κάθε λογοτεχνικό είδος. Αν κάτι είναι αλληγορία, ποίηση, σοφία, νόμος, το κείμενο το ίδιο μας προειδοποιεί για αυτό (είτε στο ίδιο σημείο, είτε κάπου αλλού).

Συμπέρασμα

Ο Λόγος του Θεού μας δόθηκε για να τον μελετούμε και να οικοδομηθούμε στην πίστη. Να μάθουμε ποιος είναι ο Θεός, ποιοι είμαστε εμείς, πώς να ζήσουμε τη ζωή μας, ώστε να είμαστε ευάρεστοι στο Θεό. Για αυτό το σκοπό ο Θεός χρησιμοποίησε πολλά λογοτεχνικά σχήματα για να μας αποκαλύψει τον εαυτό Του και το θέλημά Του. Αυτά τα λογοτεχνικά είδη πρέπει να τα σεβαστούμε, γιατί είναι βασικοί κανόνες επικοινωνίας τους οποίους ο Θεός χρησιμοποίησε. Δε μπορούμε να «εισάγουμε» νοήματα, σημασίες, έννοιες, εκεί που δεν υπάρχουν ακόμη και αν το κίνητρο μας είναι

καλό. Δε μπορούμε να κάνουμε το Λόγο του Θεού να λέει κάτι που δεν υπάρχει στο κείμενο.

Το νόημα ενός εδαφίου ή μιας περικοπής δε βρίσκεται στον αναγνώστη (στο τι νοιώθει, ή τι πιστεύει πως ο Θεός του είπε καθώς διάβαζε), αλλά στο κείμενο και κάτω από τον έλεγχο της πρόθεσης του συγγραφέα ανθρώπου και κυρίως του τελικού συγγραφέα, του Θεού. Το Πνεύμα του Θεού δε παραβαίνει τον εαυτό Του καθώς μας διδάσκει την αλήθεια. Αν λοιπόν ο Θεός διάλεξε να διδάξει κάποια αλήθεια με ποιητικό ή αφηγηματικό τρόπο, θα πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί αν η ερμηνεία μας παραβιάζει τους κανόνες που διέπουν τη μελέτη του λογοτεχνικού είδους που μελετούμε.

Αυτή η διαπίστωση αποκτά ιδιαίτερη σημασία καθώς μελετούμε τις ιστορίες στην Παλαιά Διαθήκη (αλλά και στην Καινή). Είναι οι ιστορίες όλες προς μίμηση, ή όχι; Οι περισσότεροι θα πουν όχι, αλλά τι κάνουμε σε περιπτώσεις όπως του Γεδεών; Πρέπει και εμείς να ζητάμε σημείο από το Θεό, ή όχι. Αυτά όμως, στη συνέχεια...

Υποσημειώσεις

¹ Παραθέτουμε ένα επίσης κλασσικό παράδειγμα αλληγορίας από την Καινή Διαθήκη του πολύ γνωστού μας Ιερου Αυγουστίνου: Ο Καλός Σαμαρείτης και ο Αυγουστίνος ❁

Ο αυδ. Γ. Αδάμ είναι ποιμένας της Β' Ε.Ε.Ε. Αθηνών

Η βάση της σχέσης μας με τον Θεό στην προς Γαλά- τας Επιστολή

Η ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΜΟΙΑΖΕΙ ΝΑ ΜΗΝ ΑΦΟΡΑ ΕΜΑΣ, τους ανθρώπους της τεχνολογικής εποχής του 21^{ου} μετά Χριστόν αιώνα. Πολλοί ίσως να πιστεύουν ότι μόνον ένας αρχαιοδίφης θα ενδιαφερόταν για μια επιστολή γραμμένη από έναν Ιουδαίο Χριστιανό του πρώτου αιώνα, η οποία απευθυνόταν σε μερικές εκκλησίες κάπου στη Μικρά Ασία! Η αλήθεια είναι, όμως, ότι αυτό το μικρό κείμενο είχε φοβερό αντίκτυπο στην Εκκλησία του Χριστού τους πρώτους αιώνες. Κι ακόμη και σήμερα εξακολουθεί ν' αποτελεί το επίκεντρο έντονων συζητήσεων. Γιατί συμβαίνει αυτό; Για ν' απαντήσουμε στο ερώτημα, θα πρέπει πρώτα να κατανοήσουμε ποιοι ήταν αυτοί οι Γαλάτες, και γιατί ο απ. Παύλος το θεώρησε τόσο απαραίτητο να τους γράψει.

Υπάρχει, δυστυχώς, διάσταση απόψεων ανάμεσα στους ερμηνευτές σχετικά μ' αυτά τα θέματα. Παραλήπτες αυτής της επιστολής ήταν πιθανότατα οι εκκλησίες που είχαν ιδρυθεί από τον Παύλο και τον Βαρνάβα στο Ικόνιο, τα Λύστρα και τη Δέρβη (Πραξ 14,1-23). Οι πόλεις αυτές βρίσκονταν στο νότιο τμήμα της ρωμαϊκής επαρχίας της Γαλατίας, στην ενδοχώρα της Μικράς Ασίας. Το όνομα, ωστόσο, αυτής της επαρχίας στην πραγματικότητα προέρχεται από μια περιοχή του βορείου τμήματος της ίδιας επαρχίας, όπου είχε εγκατασταθεί η φυλή των Γαλατών (προερχόμενη από τη Γκωλ, τη σημερινή Γαλλία). Μερικοί ερμηνευτές πιστεύουν, μάλιστα, πως οι εν προκειμένω εκκλησίες βρίσκονταν στη βόρεια αυτή περιοχή, και επικαλούμενοι το Πραξ 16,6 υποστη-

ρίζουν ότι ο Παύλος ίδρυσε εκεί κάποιες εκκλησίες –το κείμενο αυτό, όμως, στην καλύτερη περίπτωση είναι διφορούμενο· αλλά και άλλες αποδείξεις που προβάλλονται δεν είναι ισχυρές.

Χρονολόγηση της Επιστολής

Ένα ακόμα πιο περίπλοκο, σχετικό όμως, ερώτημα έχει να κάνει με την πιθανή χρονολόγηση της επιστολής. Βασικό σημείο της συζήτησης είναι εάν ο Παύλος έγραψε στους Γαλάτες πριν ή μετά την λεγόμενη Αποστολική Σύνοδο της Ιερουσαλήμ. Η συνάντηση αυτή, που αναφέρεται στο 15^ο κεφ. των Πράξεων, χρονολογείται από τους περισσότερους ερμηνευτές το 49 μ.Χ. (σίγουρα όχι πριν το 48). Ο Παύλος στο Γαλ 2,1-10 αναφέρεται προφανώς στη Σύνοδο των Ιεροσολύμων, αλλά πολλοί ισχυρίζονται πως αυτή η περιγραφή αντιβαίνει στην αφήγηση των Πράξεων, ειδικά επειδή δεν αναφέρει τη “γραπτή απόφαση” της Συνόδου, που απαντάται στο Πραξ 15,22-29.

Γενικά, οι συντηρητικοί ερμηνευτές παρακάμπτουν αυτό το πρόβλημα με το επιχείρημα ότι η προς Γαλάτας επιστολή γράφτηκε πριν από τη Σύνοδο. Σύμφωνα μ' αυτή την ενωρίτερη χρονολόγηση, το 2^ο κεφ. της προς Γαλάτας δεν έρχεται σε αντίθεση με τις Πράξεις, για τον απλό λόγο ότι την εποχή που γραφόταν η επιστολή, δεν είχε ακόμη λάβει χώρα η Σύνοδος. Επομένως, τα σχόλια του Παύλου πρέπει να αναφέρονται σε κάποια άλλη συνάντηση, πιθανώς σ' εκείνη που περιγράφεται στο Πραξ 11,29-30. Σύμφωνα με άλλους ερμηνευτές (συντηρητικούς ή μη) η λύση αυτή θεωρείται πολύ απλή, ειδικότερα όταν υπάρχουν τόσο έντονες ομοιότητες ανάμεσα στα κεφ. 15 των Πράξεων και 2 της προς Γαλάτας Επιστολής. Πιθανότατα θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι και οι δύο περικοπές αναφέρονται στο ίδιο περιστατικό, αποδίδοντας τις διαφορές στις πολύ διαφορετικές οπτικές των δύο συγγραφέων, του Λουκά και του Παύλου.

Η διχογνωμία σχετικά με τη χρονολόγηση της προς Γαλάτας δεν είναι απλά ζήτημα θεωρητικό. Ορισμένες λεπτομέρειες σχετικά με το νόημα της επιστολής, καθώς επίσης και μερικά μείζονα θέματα σχετικά με την ιστορία της αρχέγονης εκκλησίας επηρεάζονται από την άποψη που μπορεί κανείς να έχει για το αν η επιστολή γράφτηκε πριν ή μετά τη Σύνοδο των Ιεροσολύμων. Κατά τη γνώμη του γράφοντος, μια μεταγενέστερη χρονολόγηση συμφωνεί περισσότερο με τις αποδείξεις. Κάτι τέτοιο θα σήμαινε πως η προς Γαλάτας γράφτηκε μέσα της δεκαετία του 50, πιθανώς τον καιρό που ο Παύλος βρισκόταν στην Έφεσο κατά το τρίτο ιεραποστολικό του ταξίδι (μια περίοδος που καταγράφεται στο Πραξ 19). Επειδή όμως δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι για το θέμα, δεν θα ήταν φρόνιμο να ερμηνεύουμε την επιστολή με τρόπο άμεσα εξαρτώμενο από το πότε

αυτή γράφτηκε.

Αφορμή για τη συγγραφή της Επιστολής

Ευτυχώς, η αφορμή που αρχικά ώθησε τον Παύλο να αναπτύξει αυτή την επιχειρηματολογία είναι αρκετά σαφής, και ο προσδιορισμός της δεν εξαρτάται από την ικανότητά μας ή μη να ορίσουμε το ιστορικό πλαίσιο της επιστολής με ακρίβεια. Πράγματι, η προς Γαλάτας επιστολή προβάλλει ευθέως ένα από τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετώπισε η πρώτη εκείνη γενιά χριστιανών: Πώς επηρεάζει το ευαγγέλιο του Χριστού τη διάκριση μεταξύ Ιουδαίων και Χριστιανών; Οι πρώτοι χριστιανοί ήταν Ιουδαίοι, και πίστευαν ανέκαθεν ότι ο ειδικός χαρακτήρας του έθνους τους, και κατά συνέπεια η τήρηση των θρησκευτικών εθίμων που σχετίζονταν με το έθνος, έπρεπε να συνεχιστούν. Όταν οι Γαλάτες άρχισαν να δέχονται μαζικά το ευαγγέλιο, αυτές οι πεποιθήσεις εξαφανίστηκαν, και μεσολάβησε μια μακρά περίοδος στοχασμού, προσαρμογής και αγώνα, για να γίνουν κατανοητοί οι σκοποί του Θεού για τους Ιουδαίους και τους εθνικούς.

Κανένα κείμενο δεν δείχνει εμφανέστερα αυτούς τους αγώνες, όσο η επιστολή του Παύλου προς τις εκκλησίες της Γαλατίας. Οι χριστιανοί εκείνης της περιοχής είχαν γίνει στόχος για ορισμένους επίμονους ζηλωτές ιεραποστόλους, τους “ιουδαίζοντες”, οι οποίοι πίστευαν ότι το ευαγγέλιο δεν παραμέριζε τα θρησκευτικά ιουδαϊκά έθιμα. Επομένως, αν οι εξ εθνών χριστιανοί ήθελαν κι αυτοί να λάβουν την υπόσχεση που δόθηκε από τον Θεό στον Αβραάμ, έπρεπε να γίνουν πρώτα Ιουδαίοι. Επηρεασμένοι από τα επιχειρήματα των “ιουδαϊζόντων”, οι Γαλάτες που αρχικά είχαν ευαγγελισθεί από τον Παύλο, άρχισαν να τηρούν τα ιουδαϊκά έθιμα.

Επιχειρηματολογία και Διάγραμμα της Επιστολής

Ο απόστολος ενοχλήθηκε βαθύτατα απ’ αυτήν την τροπή των γεγονότων, γιατί αντιλήφθηκε πως μια τέτοια συμπεριφορά υπέσκαπτε τη βάση του ευαγγελίου της χάριτος (Γαλ 1,6-7). Η επιστολή προς αυτούς τους εξ εθνών χριστιανούς αποκαλύπτει τις βαθύτερες πεποιθήσεις του Παύλου, οι οποίες επικεντρώνονται σε ένα μεγάλο στόχο: να αποτρέψουν τους Γαλάτες από του να εγκαταλείψουν το ευαγγέλιο της αλήθειας και να γίνουν αποστάτες.

Ποια είναι, λοιπόν, η επιχειρηματολογία του Παύλου;

(1) Επειδή τα άτομα που δημιουργούσαν προβλήματα στη Γαλατία εμφανίζονταν να αμφισβητούν την αυθεντικότητα του Παύλου, ο απόστολος αφιερώνει το πρώτο μεγάλο μέρος της επιστολής για να υπερασπιστεί τη **θεία προέλευση** του ευαγγελίου του (κεφ. 1-2· βλ. ει-

δικ. 1,1· 11-12· 2,6-9). (2) Στα επόμενα δύο κεφάλαια, επικαλούμενος την ίδια την Παλαιά Διαθήκη, ο απόστολος διακηρύττει ότι η υπόσχεση του Θεού προς τον Αβραάμ γίνεται κτήμα του ανθρώπου όχι με τα έργα του νόμου αλλά **δια της πίστεως** (κεφ. 3,6-14). Τέλος, (3) θεωρεί αναγκαίο, στα κεφ. 5 και 6, να κατονομάσει τις **πρακτικές συνέπειες** αυτού του ευαγγελίου της ελευθερίας (δες ειδικ. 5,13-26).

Οι τρεις αυτές επιδιώξεις μάς βοηθούν να κάνουμε ένα διάγραμμα του περιεχομένου της επιστολής ως εξής:

1,1-10	Εισαγωγή
1,1-5	Έναρξη
1,6-10	Αιτία της συγγραφής
1,11-2,21	Η αποστολικότητα του Παύλου
1,11-12	Κύριο θέμα
1,13-24	Τεκμηρίωση
1,13-14	Πριν τη μεταστροφή του
1,15-16α	Η αποκάλυψη
1,16β-24	Μετά τη μεταστροφή του
2,1-21	Δύο ειδικές περιπτώσεις
2,1-10	Η Σύνοδος των Ιεροσολύμων
2,11-21	Η διένεξη στην Αντιόχεια
3,1-4,31	Το ευαγγέλιο του Παύλου
3,1-5	Πρώτη προσέγγιση
3,6-4,7	Βασικά επιχειρήματα
3,6-14	Η υπόσχεση στον Αβραάμ
3,15-25	Η θέση του Νόμου
3,26-4,7	Συμπέρασμα: η αληθινή υϊκή ιδιότητα
4,8-31	Αναφορές
4,8-20	Αναφορά στην εμπειρία των Γαλατών
4,21-31	Αναφορά στη μαρτυρία της Πεντατεύχου
5,1-6,10	Εντολές του Παύλου
5,1-12	Για την περιτομή
5,13-26	Για την αγάπη
6,1-10	Για τα “βάρη”
6,11-18	Επίλογος

Είναι προφανές ότι καθώς ο απόστολος αναπτύσσει τα επιχειρήματά του εναντίον των “ιουδαϊζόντων” θίγει μια ποικιλία θεμελιωδών θεμάτων, όπως τη φύση της αποστολικής εξουσίας, τη δικαίωση δια της πίστεως, την υπόσχεση του Θεού στον Αβραάμ, την υϊκή ιδιότητα, τον ρόλο του Μωσαϊκού νόμου, την πνευματική ελευθερία, το έργο του Αγίου Πνεύματος και την αγία ζωή. Δεν είναι παράδοξο που η επιστολή αυτή έχει παίξει μείζονα ρόλο στην ιστορική διαδρομή της Εκκλησίας, κυριότερα την εποχή της Διαμαρτύρησης τον δέκατο έκτο αιώνα, όταν ο Μαρτίνος Λούθηρος στηρίχθηκε καθ’ υπερβολή

στην προς Γαλάτας επιστολή για να επιτεθεί στην Καθολική Εκκλησία για το δόγμα της σωτηρίας.

Η προς Γαλάτας Επιστολή σήμερα

Θα μπορούσε κανείς να πει πως η επικέντρωση στην ίδια τη διαμάχη του Παύλου με τους αντιπάλους του (για το αν θα έπρεπε να περιτέμνονται οι εθνικοί) δεν φαίνεται να αφορά άμεσα τους περισσότερους Χριστιανούς μετά τον πρώτο αιώνα. Όμως, το κεντρικό θέμα της επιστολής δεν ήταν τίποτε άλλο από τη βάση της σχέσης μας με τον Θεό. Από πρώτη άποψη, η απάντηση που έδιναν οι “ιουδαίζοντες” ήταν επίκληση των ιουδαϊκών θρησκευτικών τύπων. Η βαθύτερη διδασκαλία τους, όμως –εξάρτηση από τη σάρκα μάλλον παρά από το Πνεύμα– μπορεί να βρει και σήμερα την έκφρασή της με πολλούς τρόπους.

Μερικοί σύγχρονοι ερμηνευτές διατείνονται πως αυτή η “προτεσταντική”, όπως τη λένε, κατανόηση της προς Γαλάτας δεν είναι έγκυρη. Είναι αλήθεια πως ο Λούθηρος και οι άλλοι μεταρρυθμιστές μπορεί να μην είδαν ορισμένες λεπτές αποχρώσεις της επιστολής, αλλά δεν έκαναν λάθος όταν στην προς Γαλάτας είδαν του Θεού την απάντηση στα ζητήματα της εποχής τους. Όμως, η προς Γαλάτας επιστολή αποτελεί την απάντηση στα πιο θεμελιώδη ζητήματα και της δικής μας εποχής. Οποιοδήποτε άλλο κι αν διδάσκει η επιστολή αυτή, μάς λέει σίγουρα με γλώσσα ξεκάθαρη και δυνατή πως η σωστή στάση μας απέναντι στον Θεό είναι αποκλειστικά έργο χάριτος, που τη λαμβάνουμε **δια της πίστεως** στον Χριστό. Κανένας εξωτερικός θρησκευτικός τύπος και καμιά ανθρώπινη προσπάθεια δεν μπορεί να θεμελιώσει τη δικαίωσή μας. Αντίθετα, ‘Ο δίκαιος έκ πίστεως ζήσεται (Γαλ 3,11).

Επιπλέον, η προς Γαλάτας επιστολή μάς βοηθάει να κατανοήσουμε με έναν πρωτότυπο τρόπο τι σημαίνει **πνευματική ελευθερία**. Ο πιστός δεν είναι δούλος αλλά γνήσιος απόγονος του Αβραάμ και συνεπώς παιδί του

Θεού (Γαλ 3,6-9 και 23-29). Κι αφού οι χριστιανοί έχουν λάβει το Πνεύμα του Υιού του Θεού, το Πνεύμα αυτό τους δίνει τη δυνατότητα να ονομάζουν τον Θεό “Αββά”, δηλ. “Πατέρα” (4,3-7). Δεν ζούνε πια με τον φόβο μήπως καταδικαστούν από τον Νόμο, γιατί ο Χριστός τους απελευθέρωσε από την κατάρρα του Νόμου (3,13-14).

Η θαυμαστή αυτή ευλογία, όμως, δεν σημαίνει πως είμαστε ελεύθεροι να παραβαίνουμε τις εντολές του Θεού. Απεναντίας, το ίδιο το Πνεύμα που κράζει “Αββά” μέσα μας, παράγει στη ζωή μας και τους **καρπούς** που προέρχονται από τη βίωση της εν Χριστώ δικαιοσύνης μας –και τους καρπούς αυτούς δεν τους καταδικάζει ο νόμος (5,22-23). Κατά έναν ειρωνικό, ας πούμε, τρόπο, αυτοί που δεν είναι πια δούλοι, υπηρέτες, θέλουν να υπηρετούν τους άλλους με αγάπη, όπως υπαγορεύει ο νόμος: «Ν’ αγαπήσεις τον πλησίον σου σαν τον εαυτό σου (5,13-14 –*Νέα Μετάφραση της Βίβλου*). Ο λόγος που έχουν τώρα οι ίδιοι αυτήν την επιθυμία, είναι ότι πια αποτελούν νέα δημιουργήματα, και γι’ αυτούς «σημασία έχει η πίστη στο Χριστό, η οποία εκδηλώνεται έμπρακτα με αγάπη» (5,6-6,15 –*NMB*). Όσοι ακολουθούν αυτή την αρχή είναι ο πραγματικός Ισραήλ του Θεού, και «θα έχουν την ειρήνη και το έλεος του Θεού μαζί τους» (6,16 –*NMB*)¹. ❀

Μετάφραση: Χάρης Ι. Νταγκουνάκης

Ο Moisés Silva είναι καθηγητής Καινής Διαθήκης. Δίδαξε στα Σεμινάρια Westminster και Gordon-Conwell.

Υποσημειώσεις

¹ Το άρθρο αυτό αποτελεί προσαρμογή του M. Silva “Galatians”, από το *New Bible Commentary, 21st Century Edition*, ed. D. A. Carson et al. (Inter-Varsity Press, 1994), σελ. 1206-21, όπου και παραπέμπεται ο αναγνώστης για περισσότερες λεπτομέρειες.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Ειδοποιούνται οι αγαπητοί συνδρομητές του “ΑΣΤΕΡΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ” να εξοφλήσουν τη συνδρομή τους.

Με κατάθεση στον αριθμό Λογαριασμού Τραπέζης ALPHA 149-00-2786-004611 (Ιωάννης Εμμανουήλ)

ή με ταχυδρομική επιταγή ή στους κατά τόπους αντιπροσώπους.

Προσοχή!!! Μην αμελήσετε να δώσετε στην τράπεζα το ονοματεπώνυμό σας ώστε να ενημερωθεί το αρχείο μας.

Οι συνδρομές για το έτος 2005 έχουν ως εξής:

Ελλάδα και Κύπρος: 10 €

Οι συνδρομές του εξωτερικού: Χώρες Ευρωπαϊκής Ενώσεως: 26 €,

ΗΠΑ: 30 δολάρια ΗΠΑ, Καναδάς, Αυστραλία: 40 δολάρια Καναδά ή Αυστραλίας

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΜΕ ΘΕΡΜΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΜΑΣ ΝΑ ΑΠΟΣΤΕΙΛΟΥΝ ΤΟ ΣΥΝΤΟΜΟΤΕΡΟ ΤΙΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΤΟΥΣ

Μελαγχολία

Πώς δημιουργείται και πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί

του δρος Α. Καβάκα

Ο όρος μελαγχολία ή κατάθλιψη χρησιμοποιείται στην Ιατρική για να αποδώσει το αρνητικό συναίσθημα της λύπης ή της θλίψης που καταλαμβάνει συχνά και σε ορισμένες περιπτώσεις βασανίζει ή αχρηστεύει τον άνθρωπο.

Η μελαγχολία μπορεί να ποικίλλει από ελαφρά ακεφιά ή κακή διάθεση, που συνοδεύεται από έλλειψη ενδιαφέροντος για τη δουλειά ή τις καθημερινές ασχολίες του ατόμου και να φτάσει μέχρι την πλήρη απογοήτευση, χωρίς κανένα ενδιαφέρον για τη ζωή και χωρίς ελπίδα.

Η μελαγχολία, όπως όλες οι ψυχολογικές διαταραχές, θεωρείται ότι ξεπέρασε τα όρια μιας φυσιολογικής αντίδρασης όταν παρατείνεται, ενώ η αιτία έχει εκλείψει από καιρό –τουλάχιστον ένα μήνα-, όταν η έντασή της δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στις σχέσεις του ατόμου με το περιβάλλον ή το κάνει ανίκανο να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις του ή όταν εκδηλώνεται χωρίς σοβαρή αιτία.

Πώς εκδηλώνεται η μελαγχολία;

Υπάρχει διάχυτη η αντίληψη στον κόσμο γύρω ότι η μελαγχολία είναι μια κατάσταση που γίνεται αντιληπτή από την πρώτη κιόλας στιγμή. Δυστυχώς τα πράγματα δεν είναι πάντοτε τόσο απλά. Υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις ασθενών που αυτοκτόνησαν πριν το περιβάλλον τους ή και ο γιατρός τους ακόμη αντιληφθεί ότι έπασχαν από βαριά μελαγχολία.

Αυτό συμβαίνει επειδή η μελαγχολία μπορεί να πάρει ποικίλες μορφές, εκδηλώνοντας κάποτε συμπτώματα που δίνουν την εντύπωση ότι δεν έχουν καμιά σχέση μ' αυτήν. Γι' αυτό το λόγο θα αναφερθούν εδώ τα κυριότερα συμπτώματα που προβάλλονται από τους ασθενείς.

α) Ακεφιά, θλίψη, ιδέες ανικανότητας και αναξιοότητας. «Δεν έχω κέφι», «νιώθω κατόπωση», «δεν έχω διάθεση για τίποτε», «με το ζόρι κάνω τις δουλειές, μου έρχεται να τα παρατήσω όλα», είναι μερικές από τις συνηθισμένες εκφράσεις ανθρώπων που πάσχουν από μελαγχολία.

Σε πιο βαριές περιπτώσεις οι ασθενείς ομολογούν ότι μένουν ώρες ολόκληρες στο κρεβάτι, χωρίς διάθεση να κάνουν και το

παραμικρό και βασανίζονται από έντονες ιδέες ανικανότητας και αναξιοτητας, όπως «δεν κατάφερα τίποτε», «είμαι μια σκέπη αποτυχία», «δεν πέτυχα τίποτε στη ζωή». Αν ο ασθενής είναι συνειδητός χριστιανός μπορεί να κατηγορεί τον εαυτό του για έλλειψη πίστης, να νομίζει ότι τον έχει ξεχάσει ή τον έχει απαρνηθεί ο Θεός κι ότι είναι χαμένος για πάντα. Παραπονείται ότι δεν μπορεί να προσευχηθεί ή ότι δεν εισακούονται οι προσευχές του.

Πίσω απ' όλα αυτά κρύβονται συνήθως έντονες τύψεις και ενοχές. Κατηγορούν τον εαυτό τους για σφάλματα, λάθη ή αμαρτίες που έχουν κάνει, τα οποία μεγαλοποιούν στη σκέψη τους και τα θεωρούν τρομερά ή ασυγχώρητα.

Θεωρητικά μπορεί να ξέρουν ότι ο Θεός αγαπά και συγχωρεί, δεν μπορούν όμως να το νιώσουν και αυτό τους εμποδίζει να το δεχτούν.

Οι περισσότεροι άνθρωποι που πάσχουν από μελαγχολία δεν μπορούν να νιώσουν χαρά ή ευχαρίστηση, όσο ευχάριστα κι αν είναι αυτά που συμβαίνουν γύρω τους. Μερικοί απ' αυτούς, σε ελαφρές σχετικά μορφές, κλαίει πολύ και απαρνηγόρπη. Σε πιο βαριές καταστάσεις ο ασθενής δεν μπορεί συχνά ούτε να κλάψει, παρόλο που το επιθυμεί για να ανακουφιστεί.

Οι τύψεις και οι ενοχές είναι πολλές φορές τόσο έντονες και η θλίψη τόσο βαριά, που ο ασθενής επιθυμεί να πεθάνει για να σουχάσει (όπως ο ίδιος νομίζει) ή σκέφτεται και μπορεί να σχεδιάζει αυτοκτονία για να απαλλαγεί από την αφόρητη γι' αυτόν κατάσταση.

β) Κόπωση, αδυναμία, βραδυκινησία. Συχνά η μελαγχολία εκδηλώνεται με κύριο σύμπτωμα τη μυική αδυναμία και το αίσθημα της μεγάλης κόπωσης. Ο ασθενής νιώθει κουρασμένος, ακόμη και μετά από πολλές ώρες ύπνου και παραπονιέται ότι δεν μπορεί να σύρει τα πόδια του. Στην ενδογενή μελαγχολία, η κόπωση είναι εντονότερη και εκδηλώνεται πιο βαριά τις πρωινές ώρες. Εκείνο που άλλοτε το έκανε σε δέκα λεπτά της ώρας και το θεωρούσε παιχνιδάκι, τώρα του φαίνεται βουνό ολόκληρο. Η ζωνηράδα του και η ευκίνησή του μειώνονται και γι' αυτό όλα τα κάνει με βραδύ ρυθμό, σαν μια μεγάλη αγγαρεία.

Συχνά οι ασθενείς ανησυχούν γι' αυτή την κόπωσή τους και υποβάλλονται σε κάθε είδους αιματολογικές ή άλλες εργαστηριακές εξετάσεις, επειδή φοβούνται ότι πίσω απ' αυτά τα συμπτώματα κρύβεται κάποια σοβαρή οργανική πάθηση (καρκίνος κ.λπ.). Οι εξετάσεις φυσικά δεν δείχνουν τίποτε το παθολογικό ή αν παρουσιάσουν κάτι είναι άσχετο με την κατάστασή τους.

Για να αντιμετωπίσουν αυτή την ανεξίτηλη κόπωση οι ασθενείς, άλλοτε μόνοι τους και άλλοτε με την υπόδειξη γιατρού, καταφεύγουν στις βιταμίνες με την ελπίδα ότι θα δυναμώσουν. Φυσικά η κόπωση και η αδυναμία επιμένουν, πράγμα που τους δημιουργεί περισσότερη ανησυχία.

γ) Ανησυχία, φοβία, δυσκολία στη συγκέντρωση. Δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο ασθενών που παραπονούνται για ανησυχία, εσωτερική ταραχή, φοβία, δυσκολία να συγκεντρώσουν την προσοχή τους και μείωση της μνήμης τους, ενώ στην πραγματικότητα το κύριο πρόβλημά τους είναι η μελαγχολία που κρύβεται πίσω απ' όλα αυτά. Γι' αυτό το λόγο οι ψυχίατροι μιλούν συχνά για αγχώδη κατάθλιψη.

Στην περίπτωση αυτή ο ασθενής μπορεί να ανησυχεί για καθετί, όπως για την υγεία του, για τους δικούς του, για το αύριο, για την

περιοσία του ή για τη σύνταξή του. Ειδικά σε ηλικιωμένους είναι συχνό το φαινόμενο μελαγχολίας που εκδηλώνεται σαν έντονο άγχος και φοβία.

Η δυσκολία να συγκεντρώσουν την προσοχή, τους κάνει να αποφεύγουν τις κοινωνικές σχέσεις και να απομονώνονται. Καταφεύγουν στο διάβασμα, επειδή όμως δεν μπορούν να συγκρατήσουν στο μυαλό τους εύκολα αυτό που διαβάζουν, όπως γινόταν παλιά, απογοητεύονται και σταματούν. Επίσης δυσκολεύονται πάρα πολύ στη λήψη αποφάσεων, με αποτέλεσμα να τους καταλαμβάνει απόγνωση.

Η έντονη εσωτερική ταραχή, η φοβία και η δυσκολία στη συγκέντρωση μπορεί να δώσουν την εντύπωση ότι ο ασθενής, ιδιαίτερα ο ηλικιωμένος, βρίσκεται σε σύγχυση και να θεωρηθεί ότι έχει πάθει εγκεφαλικό επεισόδιο, ενώ πρόκειται για βαριά μελαγχολία.

δ) Αϋπνία, ανορεξία, απώλεια βάρους, μείωση libido. Σε μερικούς ασθενείς, η μελαγχολία εκδηλώνεται με συμπτώματα από τον υποθάλαμο. Όπως είναι γνωστό η όρεξη, ο ύπνος, όπως και η σεξουαλική λειτουργία καθορίζονται από τον υποθάλαμο, που βρίσκεται στο κάτω μέρος του εγκεφάλου. Στις περιπτώσεις αυτές τα κύρια συμπτώματα είναι η αϋπνία, η ανορεξία και η μείωση της σεξουαλικής ικανότητας (σε μερικούς ασθενείς, στην αρχή κυρίως της αρρώστιας τους, μπορούν να εκδηλωθούν ακριβώς τα αντίθετα συμπτώματα, δηλαδή αδικαιολόγητη υπνηλία, πολυφαγία με συνέπεια την παχυσαρκία ή σεξουαλική υπεραπασχόληση).

Η αϋπνία ανησυχεί τον ασθενή και τον κουράζει. Εξαιτίας της ανορεξίας χάνει συνέχεια βάρος και η μείωση ή η απώλεια της σεξουαλικής επιθυμίας, τον κάνει να νιώθει άσχημα απέναντι στον ή στη σύζυγό του.

Αυτά είναι μερικά από τα πολλά και ποικίλα συμπτώματα, που συχνά συνοδεύουν και πολλές φορές προβάλλονται τόσο έντονα, που κρύβουν τη μελαγχολία που βρίσκεται πίσω απ' αυτά.

Άλλα συμπτώματα μπορεί να είναι διάφορες φοβίες ή ψυχαναγκασμοί. Έχω δει περιπτώσεις γυναικών που βασανίζονται από το φόβο μήπως, όταν είναι μόνες τους στο σπίτι, κάνουν κακό στα παιδιά τους, ενώ άλλοι ασθενείς φοβούνται μήπως βλασφημήσουν τον Θεό ή μήπως πέσουν από το μπαλκόνι και σκοτωθούν, επειδή νιώθουν μια εσωτερική ώθηση για τέτοιες πράξεις.

Φυσικά, ο άνθρωπος που φοβάται μήπως παρασυρθεί σε τέτοιες ενέργειες ποτέ δεν το κάνει. Εκείνοι που σκοτώνουν τα παιδιά τους ή πηδούν από μπαλκόνια για ν' αυτοκτονήσουν έχουν ξεπεράσει αυτό το φόβο. Αυτό όμως δεν μπορούν να το συνειδητοποιήσουν αυτοί οι ασθενείς εκείνη τη στιγμή και γι' αυτό τρομοκρατούνται.

Όλες αυτές οι καταστάσεις είναι εκδηλώσεις της μελαγχολίας και βελτιώνονται ή υποχωρούν τελείως με ένα συνδυασμό αντικαταθλιπτικών και αγχολυτικών φαρμάκων. Θυμάμαι μια κυρία που όταν υποχώρησαν τα συμπτώματά μου είπε: «Γιατρέ, δεν μπορείς να καταλάβεις πόσο άσχημα ένιωθα. Δόξα τω Θεώ, τώρα έχω συνέλθει και απορώ, πώς μου έμπαιναν εκείνες οι σκέψεις».

Μορφές μελαγχολίας

Κατά καιρούς έχουν γίνει πολλές προσπάθειες ταξινόμησης των ποικίλων μορφών της μελαγχολίας. Οι πιο γνωστές και περισσότερο παραδεκτές είναι: **Αντιδραστική** μελαγχολία ή **ενδογενής**, πρωτοπαθής

ή δευτεροπαθής, **μονοπολική** ή **διπολική** (γνωστή πιο πολύ σαν μανιοκαταθλιπτική).

Αντιδραστική είναι η μορφή εκείνη της μελαγχολίας, που προκαλείται σαν αντίδραση σε δυσάρεστα γεγονότα ή καταστάσεις, όπως εγκατάλειψη, οικονομική κατάρρευση, επαγγελματική αποτυχία, μεγάλες και ανυπέρβλητες δυσκολίες και εμπόδια, επανειλημμένες απογοητεύσεις, σοβαρές ή ανίατες αρρώστιες που καθλώνουν ή δημιουργούν αναπηρίες και άλλα πολλά. Η αντιδραστική μελαγχολία δεν είναι συνήθως μακράς διάρκειας, ιδιαίτερα όταν η αιτία που την προκαλεί είναι δυνατό να εξαλειφθεί σύντομα.

Αντίθετα η **ενδογενής** κατάθλιψη εκδηλώνεται συχνά παρόλο που δεν υπάρχει κάποια σοβαρή αιτία που θα μπορούσε να ενοχοποιηθεί. Είναι συνήθως μεγαλύτερης διάρκειας και δεν επηρεάζεται σημαντικά από τις αλλαγές ή τη βελτίωση των συνθηκών του περιβάλλοντος του ασθενή. Τύψεις και ενοχές είναι πιο συχνές και πολύ εντονότερες στην ενδογενή απ' ό,τι στην αντιδραστική μελαγχολία.

Πρωτοπαθής ονομάζεται η μελαγχολία που εμφανίζεται χωρίς την ύπαρξη κάποιας άλλης παθολογικής κατάστασης του οργανισμού, ενώ δευτεροπαθής όταν αυτή εμφανίζεται σαν αντίδραση ή σαν συνέπεια κάποιας άλλης οργανικής ασθένειας.

Μονοπολική είναι η μελαγχολία που εκδηλώνεται μόνο με μελαγχολική φάση, ενώ **διπολική** όταν η μελαγχολική φάση εναλλάσσεται με φάση διέγερσης ή εκδηλώσεις ευφορίας (μανία).

Η διπολική μελαγχολία χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή επειδή: α) μπορεί ξαφνικά ο ασθενής να μεταπέσει από τη μια φάση στην άλλη με κίνδυνο να αποπειραθεί άκλη και αυτοκτονία εξαιτίας της βαριάς του κατάστασης, β) η φάση της διέγερσης είναι δυνατό να θεωρηθεί σαν φυσιολογική αντίδραση σε κάποιο ευχάριστο γεγονός και να μην αντιμετωπιστεί έγκαιρα, με κίνδυνο να προβεί ο ασθενής σε απαράδεκτες ενέργειες, που μπορούν να τον εκθέσουν στο περιβάλλον του ή το χειρότερο να ξεφύγει η κατάσταση από τον έλεγχο και γ) η κατάσταση συχνά επιμένει και γι' αυτό δεν είναι σωστό να διακόπτεται η θεραπεία πρόωρα ή να γίνονται αυτοσχεδιασμοί.

Τελευταία έχει επικρατήσει η κατάταξη των διαφόρων μορφών μελαγχολίας στις εξής τρεις κατηγορίες: **α) Δυσθυμία, β) Μελαγχολία με άγχος και γ) Μειζων κατάθλιψη.**

Διπολική Μελαγχολία

Η διπολική μελαγχολία (μανιοκατάθλιψη) περιγράφηκε αρχικά από τον Emil Kraepelin, το 1896. Είναι δύο φορές πιο συχνή στις γυναίκες απ' ό,τι στους άντρες, στις οποίες μάλιστα εμφανίζεται σε πιο νεαρή συνήθως ηλικία. Αν ένας γονιός πάσχει, η πιθανότητα για τα παιδιά του να πάθουν είναι 10%, ενώ αν και οι δύο γονείς πάσχουν οι πιθανότητες για τα παιδιά τους να εκδηλώσουν την ασθένεια φτάνει στο 60%.

Αν και φαίνεται σχεδόν βέβαιο ότι για την εκδήλωσή της παίζουν βασικό ρόλο βιογενετικοί παράγοντες (διαταραχές των νευρομεταβιβαστών στον υποθάλαμο), η συνύπαρξη ψυχογενών παραγόντων ως εκλυτικοί παράγοντες δεν είναι καθόλου αμελητέα. Οι δυσκολίες προσαρμογής, οι μεγάλες αποτυχίες, οι παρατεταμένες οικονομικές δυσχέρειες, η κοινωνική απόρριψη, οι συναισθηματικές αποτυχίες και τα σοβαρά οικογενειακά προβλήματα φαίνεται ότι παίζουν σημαντικό ρόλο στην εκδήλωσή της.

Το χαρακτηριστικότερο στοιχείο της αρρώστιας αυτής είναι ότι ο ασθενής μεταπηδά, αρκετά συχνά ξαφνικά, από τη φάση της κατάθλιψης στη διέγερση και από τη διέγερση στην κατάθλιψη. Οι φάσεις διαδέχονται η μία την άλλη και διαρκούν από μερικές εβδομάδες μέχρι πολλούς μήνες, ιδιαίτερα αν δεν αντιμετωπιστούν φαρμακευτικά.

Υπομανία – Μανία. Κατά τη φάση αυτή ο ασθενής δίνει την εντύπωση ότι έχει μεγάλη αυτοεκτίμηση και αυτοπεποίθηση. Είναι πολύ διαχυτικός, υπερβολικά ενεργητικός, σε σημείο να κοιμάται ελάχιστες ώρες το 24ωρο, φλύαρος, σε σημείο να μιλάει ή να τραγουδάει συνέχεια και μεγαλομανής.

Πιστεύει ότι μπορεί να κάνει μεγάλα πράγματα και γι' αυτό ξοδεύει μεγάλα χρηματικά ποσά σε δουλειές που είναι καταδικασμένες σε αποτυχία, σε αγορές πολλών πραγμάτων τα οποία δεν τα χρειάζεται άμεσα, ή δανείζει χρήματα ασύστολα.

Η ροή των σκέψεών του είναι ταχεία, σε σημείο να μην προλαβαίνει να τις εκφράσει με λόγια και γι' αυτό μεταπίπτει συνέχεια από το ένα θέμα στο άλλο, κάνοντας ατέλειωτες παρενθέσεις σε σημείο να δίνει την εντύπωση ότι παραλογίζεται.

Οι αναστολές του μειώνονται πάρα πολύ σε σημείο να προβαίνει σε ενέργειες που μπορούν να τον εκθέσουν, όπως όταν αποκαλύψει μυστικά της ατομικής ή οικογενειακής του ζωής στους πάντες, ή έχει σεξουαλικές σχέσεις με άσχετους με αυτόν ή αυτήν ανθρώπους με κίνδυνο να κολλήσει AIDS, ή να μείνει έγκυος, αν είναι γυναίκα.

Παρά τη μεγάλη διέγερσή του, μπορεί να παρουσιάζει συχνές συναισθηματικές διακυμάνσεις και να μεταπίπτει από το γέλιο στο κλάμα με το παραμικρό ή αντίστροφα.

Όταν φτάσει σε πλήρη μανία, η ομιλία του γίνεται τελείως ακατανόητη, επειδή μεταπίπτει συνέχεια από το ένα θέμα στο άλλο, χωρίς να συμπληρώνει τις φράσεις του.

Η φάση της υπομανίας ή μανίας είναι πολύ επικίνδυνη, επειδή το άτομο μπορεί να πάρει αποφάσεις ή να προβεί σε ενέργειες, οι οποίες θα έχουν σοβαρές συνέπειες για το μέλλον του και γι' αυτό είναι απαραίτητο να αντιμετωπιστεί άμεσα με ισχυρή φαρμακευτική αγωγή.

Κατάθλιψη. Η φάση της κατάθλιψης στη διπολική μελαγχολία εκδηλώνει τα ίδια συμπτώματα που εκδηλώνουν οι άλλες μορφές της μελαγχολίας, αλλά συχνά σε εντονότερη μορφή και γι' αυτό απαιτείται έντονη αντικαταθλιπτική αγωγή.

Γνωστή επίσης είναι η μελαγχολία που εμφανίζεται σε μερικές γυναίκες συνήθως πριν από την έμμηνου ρύση, μετά τον τοκετό ή στην κλιμακτήριο. Η πρώτη απ' αυτές είναι συνήθως ελαφράς μορφής και σπάνια χρειάζεται ειδική θεραπεία. Παρόλ' αυτά όμως καλό είναι να το γνωρίζουν οι άλλοι στο σπίτι για να μην παραξενεύονται ή αγανακτούν για την αδικαιολόγητη αλλαγή της συμπεριφοράς της.

Η επιλόχειος κατάθλιψη αρχίζει συνήθως από την τρίτη ημέρα της λοχείας. Τα πρώτα συμπτώματα είναι ανησυχία, ατονία και φοβία της νέας μητέρας ότι δεν θα μπορέσει να τα βγάλει πέρα με τις νέες υποχρεώσεις της. Όταν είναι ελαφράς μορφής, σε λίγες ημέρες σιγά-σιγά υποχωρεί. Σε άλλες περιπτώσεις όμως, επιδεινώνεται ραγδαία σε σημείο να παρουσιαστούν μέσα σε λίγες ημέρες ακόμη

και παρανοϊκές ιδέες ή ψευδαισθήσεις. Όμως, παρά τη βαριά μορφή της, ανταποκρίνεται πολύ καλά στη φαρμακευτική αγωγή, όπως και στην ηλεκτροθεραπεία.

Τέλος, η μελαγχολία που εμφανίζεται στην κλιμακτήριο, άλλοτε εκδηλώνεται σαν ενδογενής με συμπτώματα κυρίως ατονίας, ακεφιάς, αϋπνίας και ανησυχίας και άλλοτε συνοδεύεται από ποικίλα ψυχοσωματικά συμπτώματα. Και αυτή χρειάζεται συνήθως ιατροφαρμακευτική αντιμετώπιση.

Πώς και γιατί δημιουργείται η μελαγχολία;

Κατά καιρούς έχουν αναπτυχθεί διάφορες θεωρίες στην προσπάθεια να ερμηνευθεί το φαινόμενο της μελαγχολίας. Οι κυριότερες απ' αυτές είναι:

α) Επιθετικότητα που έχει στραφεί προς τα έξω (Karl Abraham S. Freud). Η θεωρία αυτή υποστηρίζει ότι υποσυνείδητη εχθρότητα ή επιθετική παρόρμηση, που αρχικά κατευθύνεται εναντίον ατόμων του στενού περιβάλλοντος του ασθενούς –που τα θεωρεί εμπόδια στην επίτευξη των σκοπών του- στρέφεται τελικά εναντίον του ίδιου του ατόμου, όταν η συνείδησή του δεν του επιτρέπει να την εκδηλώσει προς τα έξω.

β) Απώλεια αντικειμενικού στόχου. Όταν κάποιο άτομο δεν κατορθώσει να πετύχει κάτι που το θεωρεί σαν τον πιο βασικό σκοπό για τη ζωή του, μπορεί να καταληφθεί από μελαγχολία.

γ) Απώλεια της αυτοεκτίμησης του ατόμου (E. Bibring). Οι αποτυχίες μπορούν να δημιουργήσουν στο άτομο αμφιβολία για τις ικανότητές του και σκέψεις αναξιοσύνης. Σε τέτοιες περιπτώσεις ο άνθρωπος κατηγορεί τον εαυτό του για παραλήψεις, σφάλματα ή αναποφασιστικότητα που τον οδήγησαν στην αποτυχία ή την καταστροφή ή κάποιος άλλος μπορεί να κατηγορεί τον εαυτό του για δειλία, επειδή δεν έχει την τόλμη να αντισταθεί και να διεκδικήσει το δικό του. Όλα αυτά δημιουργούν τύψεις ή ενοχές και προκαλούν μέσα του την εμφάνιση μελαγχολίας.

δ) Αρνητική αντίληψη (Aaron T. Beck & Albert Ellis). Όταν κάποιος βλέπει με τρόπο αρνητικό τον εαυτό του, τις εμπειρίες του όπως και το μέλλον του δεν θα αργήσει να καταληφθεί από μελαγχολία.

ε) Απώλεια του προσωπικού ρόλου. Κάθε άνθρωπος καθορίζει για τον εαυτό του ένα βασικό ρόλο που θα παίξει στη ζωή. Αν για διάφορους λόγους διαπιστώσει ότι δεν μπορεί να παίξει αυτό το ρόλο καταλαμβάνεται από μελαγχολία.

στ) Απώλεια του νόημα της ζωής. Όταν κάποιος άνθρωπος πιστέψει ότι δεν έχει πια νόημα η ζωή του ή ότι η ύπαρξή του επάνω στη γη δεν έχει κάποιο προορισμό, μπορεί να καταληφθεί από μελαγχολία. Στα στρατόπεδα συγκέντρωσης του Β' Παγκοσμίου Πολέμου είχε διαπιστωθεί ότι όσοι κρατούμενοι έχαναν το νόημα της ζωής τους έπεφταν επάνω στα ηλεκτροφόρα καλώδια και αυτοκτονούσαν, ενώ αντίθετα εκείνοι που εξακολουθούσαν να πιστεύουν στο νόημα και την αξία της ζωής υπέμεναν με καρτερία τις κακουχίες.

ζ) Διαταραχή ή μείωση ορισμένων νευροδιαβιβαστών στον εγκέφαλο (MAAS, VAN PRAAG). Νευροδιαβιβαστές ονομάζονται ορισμένες χημικές ουσίες (αμίνες, αμινοξέα ή νευροπεπίδια) που χρησιμοποιούνται από το κεντρικό νευρικό σύστημα για τη μεταβίβαση νευρικών ώσεων προς την περιφέρεια.

Η παρατήρηση ότι ορισμένες μορφές μελαγχολίας, όπως η ενδογενής (μονοπολική ή διπολική) συνοδεύονται πάντοτε από συμπτώματα που ελέγχονται από τον υποθάλαμο (αϋπνία, ανορεξία, απώλεια βάρους, μείωση libido) και η διαπίστωση ότι ανταποκρίνονται καλά σε θεραπεία με αντικαταθλιπτικά φάρμακα, οδήγησε στην ανάπτυξη της θεωρίας ότι η μελαγχολία μπορεί να οφείλεται σε διαταραχή ή μείωση ορισμένων νευρομεταβιβαστών, δηλαδή σε οργανικά αίτια.

Μπορεί ένας Χριστιανός να πάθει μελαγχολία;

Ξέρω ότι είναι πολλοί εκείνοι που θα βιαστούν να πουν ότι δεν είναι δυνατό να συνδυαστεί η γνήσια χριστιανική πίστη με μελαγχολία και πολύ περισσότερο με ιδέες αυτοκαταστροφής. Το ίδιο πιστεύα κι εγώ, μόνο που η άποψή μου αυτή άρχισε να κλονίζεται από τότε που ήμουν ακόμη νεαρός ειδικευόμενος γιατρός στο Λονδίνο.

Ήταν τότε που, μια μέρα ξαφνικά, μας τηλεφώνησαν για να μας πουν ότι μια ασθενής που την παρακολουθούσαμε στο εξωτερικό ιατρείο, βρέθηκε στο σπίτι της σε κωματώδη κατάσταση από μεγάλη δόση φαρμάκων. Επρόκειτο για την Μακέντζη, μια πολύ συμπαθητική κυρία γύρω στα 50, που είχε πάθει βαριά κατάθλιψη μετά από εγχείρηση στην οποία είχε υποβληθεί.

Προτιμούσε να την παρακολουθώ εγώ, επειδή, όπως μου είπε, ήταν κι εκείνη πιστή. Την τελευταία φορά που την είχα δει μου είπε τα εξής περίπου: «Γιατρέ, θα ήθελα πολύ να ερχόμουν μια μέρα να σας πω ότι έχω θεραπευθεί, επειδή ξέρω ότι γι' αυτό θα χαρείτε πολύ». Δυστυχώς, όχι μόνο δεν μου πρόσφερε αυτή τη χαρά, αλλά μου δημιούργησε μεγάλη αναστάτωση, πολλή θλίψη, όταν πληροφορήθηκα πώς τελικά κατέληξε, και αμχανία που κράτησε για αρκετό καιρό.

Είναι δυνατό ένας χριστιανός να φτάσει στο σημείο να αυτοκτονήσει; Αν ναι, πώς εξηγείται αυτό; Μήπως οφείλεται σε έλλειψη πίστης, σε απομάκρυνση από τον Θεό ή μήπως ο διάβολος θολώνει το μυαλό;

Είναι αλήθεια ότι οι συνειδητοί χριστιανοί βρίσκονται σε ασύγκριτα πλεονεκτική θέση, όσον αφορά τα αίτια που μπορούν να προκαλέσουν τη μελαγχολία, απ' ό,τι οι άνθρωποι του κόσμου. Οι πιστοί ξέρουν ότι ο προορισμός τους είναι ο ουρανός, που η αγάπη του Θεού έχει ετοιμάσει γι' αυτούς. Η συνειδητοποίηση ότι ο Θεός τους κάνει την τιμή να γίνουν παιδιά Του, τους δίνει τη δυνατότητα να δουν την αξία και την υψηλή θέση που έχουν.

Επίσης, η στενή επικοινωνία με τον Θεό, τους παρέχει το συναίσθημα της ασφάλειας, επειδή ξέρουν ότι Εκείνος είναι πάντα κοντά τους και έτοιμος να τους βοηθήσει σε κάθε δυσκολία και σε κάθε πρόβλημά τους. Τέλος, η συμμετοχή τους στη ζωή της εκκλησίας και η συναναστροφή με τους άλλους πιστούς δεν ευνοεί τη δημιουργία συναισθημάτων ανασφάλειας, απόρριψης ή απομόνωσης.

Αντίθετα, οι άνθρωποι του κόσμου συχνά βάζουν στόχους που τους θεωρούν αξιόλογους ενώ δεν είναι αξιόλογοι και γι' αυτό και όταν ακόμη τους πετύχουν δεν τους ικανοποιούν στο βαθμό που είχαν ελπίσει. Όταν μάλιστα διαπιστώσουν ξαφνικά ότι καταρρέει όλο το οικοδόμημα που έχτισαν, ότι δεν μπορούν να πετύχουν ή χάνουν το βασικό στόχο που έβαλαν, ή δεν εκτιμάται ή απορρίπτεται η αξία και η προσφορά τους, που έγινε με θυσίες για πολλά χρόνια, είναι φυσικό να νιώθουν ότι δεν έχει πια νόημα η ζωή γι' αυτούς και να καταλαμβάνονται από μελαγχολία με ιδέες αυτοκαταστροφής.

Αυτό εξάλλου δείχνουν και οι στατιστικές. Μια καλή στατιστική που έγινε πριν χρόνια στην Αγγλία (STENGEL) έδειξε ότι η συχνότητα αυτοκτονιών είναι πιο υψηλή σε άτομα περασμένης ηλικίας απ' ό,τι σε νεότερα, σε χρεία (ιδιαίτερα από εγκατάλειψη) απ' ό,τι σε σταθερές οικογένειες, σε άγαμους απ' ό,τι σε παντρεμένους, σε συζύγους που δεν έχουν παιδιά απ' ό,τι σ' αυτούς που έχουν, σε κατοίκους μεγάλων πόλεων απ' ό,τι στα χωριά, σε οικονομική καταστροφή απ' ό,τι σε οικονομική προκοπή, σε συναισθηματική κατάρρευση απ' ό,τι σε συναισθηματική σταθερότητα, σε άτομα με μακροχρόνιες και ανίστες αρρώστιες απ' ό,τι σε υγιείς, σε μη θρησκευόμενους απ' ό,τι σε θρησκευόμενους. Μάλιστα όσο πιο πολύ μια εκκλησία είναι μια ζεστή κοινωνία και ο ένας ενδιαφέρεται ουσιαστικά για την κατάσταση του άλλου, τόσο η πιθανότητα να αναπτυχθεί μελαγχολία μειώνεται.

Παρόλα αυτά όμως είναι γεγονός ότι υπάρχει πρόβλημα. Επανελημμένα έχω δει ανθρώπους πιστούς, που η βαριά μελαγχολία τους κάνει να επιθυμούν ή να εύχονται να πεθάνουν ή να προσεύχονται να τους πάρει ο Θεός απ' αυτή τη ζωή για να γλιτώσουν. Άλλοι πάλι μου έχουν εκμυστηρευθεί ότι αν δεν ήταν πιστοί θα είχαν ήδη αυτοκτονήσει. Η ιδέα όμως ότι ο Θεός δεν το θέλει, τους συγκρατεί.

Για πόσο καιρό όμως αυτό μπορεί να συνεχιστεί; Ας μην ξεχνάμε ότι σε τέτοιες περιπτώσεις ο πιστός νομίζει ότι έχει εκλείψει η πίστη του ή ότι ο Θεός έχει απομακρυνθεί από κοντά του και τον έχει απορρίψει. Όλα αυτά φυσικά δεν είναι σωστά, αφού ξέρουμε ότι ο Θεός κανένα δεν απορρίπτει κι ότι η πίστη δεν είναι συναίσθημα αλλά ενέργεια της θέλησής του ανθρώπου. Ο ασθενής όμως μέσα στη βαριά μελαγχολία του δεν μπορεί να τα νιώσει αυτά παρόλο που τα γνωρίζει θεωρητικά.

Γι' αυτό το λόγο δεν είναι αδύνατο σε κάποια στιγμή να θολώσει το μυαλό του και να παρασυρθεί σε αυτοκαταστροφή.

Ας μην ξεχνάμε ότι ο διάβολος είναι έτοιμος να εκμεταλλευτεί κάθε κατάστασή μας για να δημιουργήσει μέσα μας την αποθάρρυνση, πολύ περισσότερο μια τόσο άσχημη συναισθηματική κατάσταση. Γι' αυτό το λόγο δεν πρέπει ποτέ να αντιμετωπίζουμε με επιπολαιότητα ή με μάτι κριτικής τέτοια περιστατικά αλλά, αντίθετα, να κάνουμε το καλύτερο που περνάει από τα χέρια μας για να ανακουφίσουμε τον άνθρωπο που υποφέρει.

Πώς αντιμετωπίζεται η μελαγχολία;

Όπως τονίστηκε και πιο πάνω η μελαγχολία ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό και ως προς την ένταση και ως προς τα αίτια που μπορούν να την προκαλέσουν. Γι' αυτό η αντιμετώπισή της δεν είναι τόσο εύκολη όσο νομίζουν μερικοί.

Σε γενικές γραμμές, η θεραπευτική αντιμετώπισή της είναι: ψυχολογική, φαρμακευτική ή ένας συνδυασμός και των δύο. Φυσικά σ' ένα άρθρο σαν κι αυτό, που απευθύνεται στο πλατύ κοινό, δεν μπορεί να γίνει λεπτομερής ανάλυση των θεραπευτικών μεθόδων που χρησιμοποιούν οι ψυχίατροι στην αντιμετώπιση της μελαγχολίας. Θα αναφερθούν εδώ μόνο μερικά πολύ στοιχειώδη.

α) Η ψυχολογική αντιμετώπιση μπορεί να αποδώσει πολύ καλά αποτελέσματα όταν η αιτία της μελαγχολίας μπορεί όχι μόνο να εντοπιστεί αλλά και να εξαλειφθεί. Όταν για παράδειγμα, μπορούν να ξεπεραστούν ορισμένες σοβαρές δυσκολίες ή εμπόδια με την αλλαγή ή την τροποποίηση των συνθηκών της ζωής, όταν μπορεί να δοθεί βάσιμη ελπίδα σε κάποιον που την έχει χάσει ή όταν βρίσκει

αναγνώριση και εκτίμηση τη στιγμή που ένωθε τέλεια απόρριψη, η κατάσταση του μπορεί να βελτιωθεί ραγδαία.

Αυτά όμως δεν είναι τόσο εύκολα όσο από πρώτη άποψη φαίνονται. Πολύ συχνά δεν είναι δυνατό να γίνει ουσιαστική αλλαγή ή τροποποίηση των συνθηκών της ζωής του ασθενή και ούτε είναι εύκολο να βρει την αναγνώριση και την εκτίμηση που επίμονα ζητά.

Άλλοτε πάλι, όταν η αιτία της μελαγχολίας είναι η αποτυχία του απόμου να πετύχει τους βασικούς γι' αυτό στόχους ή να παίξει τον προσωπικό του ρόλο, τότε τα πράγματα είναι ακόμη πιο δύσκολα. Επίσης όταν η αιτία της μελαγχολίας του είναι η αμφιβολία για τις ικανότητές του, τότε χρειάζεται πολλή και συστηματική ψυχολογική ενίσχυση.

Μερικοί θρησκευτικοί ηγέτες, όπως και αρκετοί απλοί χριστιανοί, έχουν την τάση να αποδίδουν πάντοτε τη μελαγχολία σε κάποιο σφάλμα ή αμαρτία ή γενικά σε λάθη στην πνευματική πορεία του ασθενή. Φυσικά υπάρχουν περιπτώσεις μελαγχολίας που οφείλονται σε λάθη, αμαρτίες ή απροσεξίες στην πορεία του χριστιανού. Σε τέτοιες περιπτώσεις η σωστή και ριζική λύση είναι η αναγνώριση, μετάνοια και επανόρθωση, στο βαθμό που είναι δυνατό. Τότε το βάρος που σαν μαρμάρινη πλάκα πίεζε την ψυχή ή οι ενοχές που σαν σαράκι του κατέτρωγαν τα σωθικά, εξαφανίζονται σε μια στιγμή και ο άνθρωπος νιώθει ανάλαφρος κι ευτυχισμένος.

Όλες όμως οι μορφές μελαγχολίας δεν οφείλονται σε κάποια αμαρτία και γι' αυτό δεν αποδίδει πάντα αυτή η τακτική.

Είναι γνωστό, για παράδειγμα, ότι ο Ηλίας έφτασε σε τέλεια αποθάρρυνση και ζήτησε από τον Θεό να τον πάρει από αυτή τη ζωή, χωρίς να διαπράξει καμιά αμαρτία (Α' Βασ. ιθ' 4). Αιτία ήταν η πολυήμερη πορεία, η μακράς διάρκειας στέρψη ύπνου και το ασταμάτητο κυνηγητό από τη διεστραμμένη βασίλισσα Ιεζάβελ. Η μελαγχολική διάθεση έκανε τον Ηλία να βλέπει την κατάσταση πιο μαύρη απ' ό,τι ήταν. Νόμιζε ότι είχε μείνει μόνος τη στιγμή που άλλες επτά χιλιάδες άνθρωποι δεν είχαν δεχτεί να προσκυνήσουν τα είδωλα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Θεός δεν μάλωσε τον Ηλία γι' αυτή την αποθάρρυνσή του, αλλά αντίθετα φρόντισε πρώτα να του στείλει τροφή, τον άφησε να κοιμηθεί και μετά του αποκαλύφθηκε με τη μορφή λεπτού ανέμου, του φανέρωσε τα σχέδιά Του και του έδειξε ότι έκανε λάθος στην εκτίμησή του για τον αριθμό των πιστών που υπήρχαν ακόμη στο λαό Ισραήλ (Α' Βασ. ιθ' 5-18).

Αν κι εμείς ακολουθήσουμε αυτή την τακτική στην αντιμετώπιση των απόμων που βρίσκονται σε αποθάρρυνση ή έχουν καταληφθεί από μελαγχολία, θα μπορέσουμε όχι μόνο να τους συμπαρηγοήσουμε πρακτικά, αλλά και να τους βοηθήσουμε να ξεπεράσουν το αρνητικό συναίσθημά τους.

Δυστυχώς όμως συχνά εμείς κάνουμε το αντίθετο. Πλησιάζουμε αυτούς τους ασθενείς άλλοτε με πνεύμα κριτικής, κατηγορώντας τους για έλλειψη πίστης ή για παράβαση κάποιας εντολής κι άλλοτε με εύκολες αλλά ανεύθυνες συνταγές όπως: «Μην παίρνεις φάρμακα», «μην ακούς τους γιατρούς», «κοίταξε να ηρεμήσεις», «προσπάθησε να μην τα σκέφτεσαι», ή «πήγαινε κάπου να ξεσκάσεις». Τέτοιες συμβουλές το μόνο που μπορούν να πετύχουν είναι να αυξήσουν τις τύψεις και τις ενοχές τους και να τους οδηγήσουν σε απόγνωση.

β) Φαρμακευτική αντιμετώπιση. Μερικοί άνθρωποι απορούν

πώς είναι δυνατό να θεραπεύουμε τη μελαγχολία (που είναι μια συναισθηματική διαταραχή) με φάρμακα (που είναι υλικά στοιχεία). Αυτό γίνεται επειδή τα άτομα αυτά δεν έχουν αντιληφθεί ότι ο άνθρωπος είναι μια ψυχοσωματική οντότητα και όχι ένα σύνολο από ξεχωριστά μεταξύ τους τμήματα (σώμα ξεχωριστό από την ψυχή ή ψυχή από το σώμα).

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, η μελαγχολία συχνά εκδηλώνει σωματικού τύπου συμπτώματα, ιδιαίτερα από διαταραχή στην περιοχή του υποθαλάμου (ανορεξία ή βουλιμία, αϋπνία, μείωση ή εξαφάνιση του libido).

Η μεγάλη προσφορά των αντικαταθλιπτικών φαρμάκων είναι αναμφισβήτητη σήμερα, επειδή χρησιμοποιούνται ήδη επί τρεις σχεδόν δεκαετίες, με πολύ θετικά αποτελέσματα. Παρόλες τις περιοδικές και όχι σοβαρές παρενέργειες που μπορούν να εμφανιστούν στην αρχή της θεραπείας ή σε μεγάλες δόσεις, η βελτίωση της κατάστασης των ασθενών είναι συχνά τόσο εντυπωσιακή και τόσο σταθερή, που είναι κρίμα να μην χρησιμοποιηθούν στις περιπτώσεις που ενδείκνυται, όταν μάλιστα, όπως προαναφέρθηκε, οι καταθλιπτικοί ασθενείς έχουν συχνά ιδέες αυτοκαταστροφής.

γ) Συνδυασμός ψυχοθεραπείας με φάρμακα. Ακόμη και στις περιπτώσεις που τα αντικαταθλιπτικά φάρμακα είναι η θεραπεία εκλογής, ο ασθενής χρειάζεται να βρει κάποια εξήγηση για συμπτώματα που του φαίνονται ανεξήγητα και να αντιληφθεί αν είναι δυνατόν τι ακριβώς του συμβαίνει. Ο ασθενής ζητάει όχι μόνο κατανόηση αλλά και φως στο σκοτάδι που τον έχει καλύψει, όπως και ελπίδα για θεραπεία. Αυτά μόνο μια σωστή ψυχολογική αντιμετώπιση μπορεί να τα δώσει. Επιπλέον είναι γνωστό ότι τα περισσότερα αντικαταθλιπτικά φάρμακα δεν αποδίδουν σημαντικά αποτελέσματα πριν περάσουν μερικές εβδομάδες θεραπείας. Αυτό δείχνει πόσο απαραίτητη είναι η υποστηρικτική ψυχοθεραπεία, ακόμη και στις περιπτώσεις που τελικά τα φάρμακα θα δώσουν τη λύση.

Τέλος είναι απαραίτητο να ξανατονιστεί ότι η μελαγχολία είναι μια κατάσταση που πρέπει να αντιμετωπίζεται πάντοτε με πολλή προσοχή και χωρίς καμιά χρονοτριβή. Ακόμη και οι πιο έμπειροι σ' αυτά τα θέματα γιατροί μπορούν ν' αναφέρουν περιπτώσεις ασθενών, των οποίων δεν μπόρεσαν έγκαιρα να αντιληφθούν τη σοβαρότητα της κατάστασής τους ή δεν είχαν τον απαιτούμενο χρόνο για να τους βοηθήσουν αποτελεσματικά, με συνέπεια να καθούν άδικα από τη ζωή.

Αρκετές περιπτώσεις δεν είναι καθόλου απλές και ούτε μπορούν να αντιμετωπιστούν με μερικές συμβουλές ή με προσπάθεια να δώσουμε παρηγοριά κι ενθάρρυνση. Συχνά χρειάζεται πολλή προσοχή, μεγάλη προσπάθεια και πολλή σοφία από τον Θεό για να γίνει μια σωστή εκτίμηση και αποτελεσματική αντιμετώπιση της κατάστασης. ❀

Απόσπασμα, κατόπιν αδείας, από το βιβλίο "Συναισθήματα και πώς επηρεάζουν τη ζωή μας" με συμπληρώσεις του συγγραφέα.

Ο δρ. Ανανίας Καβάκας είναι νευρολόγος-ψυχίατρος.

Για την επέτειο
της γενοκτονίας
των Ποντίων, 19η Μαΐου

Αι περιπέτει- αι της εξορίας μου

από το 1921
μέχρι το 1922

Μετά δέκα ώρες ταξίδιον εφθάσαμεν εις Κάβζαν και ενεκλείσθημεν εις σταύλον όνων, γεμάτον από ενοχλητικά έντομα διαφόρων ειδών. Εις Κάβζαν εμείναμεν μίαν νύκτα και την επούσαν πρωίαν ανεχωρήσαμεν εις Αμάσειαν. Διερχόμεθα από τα μέρη, όπου χιλιάδες Αρμενίων κατεσφάγησαν και τα κώλα των ήσαν σκορπισμένα εδώ και εκεί. Εις την Αμάσειαν μας ενέκλεισαν εις ένα κτίριον επί του ποταμού Ίριδος. Τούτο ήτο ολάνοικτον. Έβαλαν σκοπούς επί τας θύρας και το εσπέρας άλλους τέσσαρες σκοπούς εις τας τέσσαρας γωνίας του κτιρίου. Ολονυκτίς ούτοι εσφύριζον εναλλάξ μέχρι της πρωίας, μη αφήνοντάς μας να κοιμηθώμεν και να αναπαυθώμεν από την μεγάλην μας κούρασιν.

Την επούσαν, αφού προσέθεσαν μαζί μας και τους Έλληνας κατοίκους της Αμασειάς, χωρίς να μας επιτρέψουν να εξέλθωμεν εις την πόλιν, μας παρέδωσαν εις ιππείς χωροφύλακες, οίτινες καταδιώκοντας ημάς εφθάσαμεν εις Τοκάτ, μετά τριών ημερών κατακόπου πορείας, μασιζόμενοι και πληττόμενοι, ως οι κολασμένοι του Δάντη. Εις την πόλιν αυτήν παρεκαλέσαμεν τον στρατιωτικόν διοικητήν και μας εχορήγησεν ένα εικοσιτετράωρον προς ανάπαυσιν.

Κατά το διάστημα της εν Τοκάτ διαμονής μας οι χριστιανοί κάτοικοι, μη εξωρισθέντες ακόμη, εφέρθη-

σαν εις ημάς πολύ ευγενώς, φέροντές μας τρόφιμα, ενδύματα και χρήματα.

Μετά την 24ωρον ανάπαυσίν μας διετάχθημεν να αναχωρήσωμεν εις την Σεβάστειαν, αφού προσετέθησαν μαζί μας και νέοι στρατεύσιμοι εκ της δευτέρας αποστολής. Μας παρέδωσαν εις κάποιον γέροντα αξιωματικόν, ο οποίος μας έφερε πρώτον εις πόλιν τινά επί της οδού ονομαζομένην Τζιφλίκ. Τοποθεσία πολύ ωραία και κατωκουμένη υπό πλουσιών Αρμενίων, τους οποίους οι Τούρκοι κατέσφαξαν. Εκεί μας ενέκλεισαν εις μίαν άχρηστον Αρμενικήν εκκλησίαν και την επούσαν έφεραν ημάς εις Γενίχαν. Από την Γενίχαν μας παρέδωσαν εις άλλον καλύτερον αξιωματικόν, χωρίς να συμβή εις ημάς κανένα κακόν και εφθάσαμεν εις Γιουλτούς Χαν. Εκείθεν επίσης παρεδόθημεν εις καλόν αξιωματικόν, όστις μετά δύο ημέρας έφερεν ημάς εις Σεβάστειαν και μας παρέδωκεν εις την εκεί αρχήν.

Εκεί το πρώτον ενεκλείσθημεν εις σταύλον αλόγων και προς το βράδυ εις μίαν ωραίαν και μεγάλην Αρμενικήν εκκλησίαν. Εις την Σεβάστειαν εμείναμε δύο ημέρας και ανεπαύθημεν ολίγον, χωρίς να μας επιτραπή να επικοινωνήσωμεν μετά των εκεί γνωστών μας. Μόνον ο Ιατρός Μιλτιάδης Χατζησάββας και η Ιεραπόστολος Μιςς Κράφιμς επεσκεφθήσαν την αποστολήν μας, διανεύμοντες εις ημάς περί τας χιλίας λίρας (παγκανότια) εις 300 άτομα.

Από την Σεβάστειαν μετά δύο ημέρας μόλις κατορθώσαμε να διαφύγωμε τους λιθοβολισμούς και τα γιουχαΐσματα των Τούρκων, διεφύγαμεν άνευ κακοπαθείας και μετέβημεν εις την Μαλάτιαν, επίσημον πόλιν του Κουρδιστάν. Η Μαλάτια απέχει από την Σεβάστειαν 4 ημέρας, αλλ' ημείς διηλύσαμε την απόστασιν αυτήν εις δέκα. Από την Σεβάστειαν μέχρι το Αλατζά Χαν είχομε σχετικόν ησυχίαν, διανυκτερεύοντες εις σταύλους, μάνδρας και ηρειπωμένας Αρμενικάς εκκλησίας.

Μετά το Αλατζά Χαν, ήτοι τετραήμερον απόστασιν από την πόλιν της Σεβαστείας, διενυκτερεύσαμεν εις το ύπαιθρον, κάμνοντες την γην στρώμα, την πέτραν προσκεφάλι και την ατμόσφαιραν σκεπάσματα. Εκθεμιμένοι την νύκτα εις το ψύχος, την δρόσον, την βροχήν και τον αέρα, μέχρι Μαλατίας.

Εις την Μαλάτιαν κατά την πρώτην νύκτα μας έβαλαν και επλαγιάσαμεν επί κοπτερών σπασμένων χαλίκων, την δε επούσαν μας ανεβίβασαν εις μίαν υψηλή κορυφήν της οροσειράς των Κουρδικών ορέων, επί της οποίας υπήρχεν αρχαίον ηρειπωμένον Αρμενικόν μοναστήρι του Σούρο Σερκίς. Εκεί μας εκράτησαν επί 15 ημέρας εις την ύπαιθρον, αναμένοντες διαταγήν της κυβερνήσεως Αγκύρας, δια να μας κατασφάξωσιν. Επί του όρους τούτου μη έχοντες τι να φάγωμεν, ο Θεός μας διετήρησε με τα βερούκοκα, δένδρα των οποί-

ων υπήρχον εκεί και την νύκτα εξ αιτίας του πνέοντος ανέμου οι ώριμοι καρποί των έπιπτον επί των κεφαλών μας και τους ετρώγαμε, διότι την ημέραν δεν επετρέπετο εις ημάς να τα εγγίσωμεν. Η τροφή αύτη ήτο εις ημάς το μάννα, το οποίον ο Θεός άλλοτε έδωσεν εις του Εβραίους.

Επί του όρους εκείνου καθήμενοι, εβλέπομεν καθ' εκάστην να διαβαίνουν αι ανθρώπινα μάζαι κατ' αγέλας, δια της οδού ήτις έκειτο εις τους πρόποδας. Ήσαν τα υπολείμματα των διασωθέντων εκ των σφαγών της Σαμφούντος, Πάφρας και των άλλων περιχώρων του Πόντου. Μετάβαινον εις Χαρπούτ, Πίτλις και Διαρπεκίρην, ως πρόβατα εις σφαγήν, προς τον βέβαιον θάνατον, αφήνοντες τα κώλα αυτών εν τη ερήμω, ίνα επιδεικνύωσιν εις τους μετέπειτα διαβάτας τα ίχνη της διαβάσεώς των.

Πέντε ημέρας προ της καταβάσεως ημών εκ του όρους, ο ιεροκήρυξ μας εκάλεσε δια να προσευχηθώμεν επισήμως εις τον Θεόν, να ζητήσωμεν την σωτηρίαν μας απ' ευθείας, λέγων εις ημάς, ότι εδώ είμεθα! Κανείς δεν δύναται να μας βοηθήση εκτός του Θεού, όστις είναι πλησίον μας. Είμεθα όλοι 6 οι συγκεντρωθέντες. Εδέχθημεν την συμβουλήν και ηρχίσασαμε να προσευχώμεθα. Μόλις μας είδαν οι χωροφύλακες ήλθον με ξύλα να μας διαλύσουν, διότι κάποιος μας κατηγορήσεν εις αυτούς, ότι σκεπτόμεθα και σχεδιάζομεν να δραπετεύσωμεν. Όταν εσήκωσαν τα ξύλα των δια να μας κακοποιήσουν υβρίζοντες και προσβάλλοντές μας, ο ιεροκήρυξ παρεκάλεσεν αυτούς πριν μας κακοποιήσουν, να ακούσουν πρώτον. Προσηύχeto ο ίδιος. Οι χωροφύλακες ήκουον και προς το τέλος της προσευχής επηρεάσθησαν εκ των λόγων και διατεθέντες του πνεύματος του Θεού υπέρ ημών, μας διέταξαν να συνεχίσωμεν. Προς το βράδυ παρεκάλεσαν όλους και τους εμάζεψαν εκεί, διασκορπισμένοι ως ήσαν, να προσευχηθώμεν. Τέλος εκάλουν τον ιεροκήρυκα και τους εκήρυττε. Τούτο διήρκεσεν επί πέντε ημέρας.

Εν τω μεταξύ οι χωροφύλακες εφέρθησαν τόσον καλώς, ιδίως δε ο αρχηγός των, ώστε απεφάσισαν να μειπεύσουν παρά τη επιτοπίω αρχή, να περιορισθή η εξορία μας ως εκεί και μετεφέρθημεν εις την πόλιν της Μαλατίας, η οποία ήτο όασις εις τας ερήμους εκείνας εκτάσεις.

Ότε δε ήλθεν η ημέρα της αναχωρήσεώς μας, καταβάντες εκ του όρους, ετάχθημεν εις την γραμμήν και

βαδίζοντες προς τας ερήμους του Διερπεκίρ, ο αρχηγός της χωροφυλακής μας εσταμάτησε επί μίαν ώραν. Μεταβάς παρά τω διοικητή κατώρθωσε να αποσπάση από αυτόν την άδειαν της επιστροφής μας εις την πόλιν, όπου διανεμηθέντες μεταξύ των Τούρκων είχομεν σχετικήν ησυχίαν και ανάπαυσιν, σωθέντες ούτω από την καταστροφήν.

Μετά τριών μηνών παραμονής εις την Μαλάτιαν, την ωραιάν αυτήν και πλουσίαν πόλιν του Κουρδιστάν, τη ενεργεία της Μιςς Άλεν η οποία αντεπροσώπευε το ρελίφ εις Άγκυραν και τη διαταγή του Υπουργού των εσωτερικών της Αγκύρας, απεστάλημεν με επίσημα διαβατήρια εις την Σαμφούντα.

Ήτο Νοέμβριος. Αρχή του χειμώνας μετά τους τέσσαρας μήνας της εξορίας μας. Τα όσα συνητήσαμε καθ' οδόν ήσαν απερίγραπτα, εις σημείον αφάνταστον.

Από την Μαλάτιαν μέχρι το Τοκάτ η απόστασις είναι 800 περίπου χιλιόμετρα. Όλη η εκτεταμένη εκείνη οδός, η άγουσα εις Διαπερκίρη και Πίτλις ήτο γεμάτη από ανθρώπινες υπάρξεις. Γυναίκες φέρουσαι τα τέκνα των στις ράχες και εις τας αγκάλας των τα βρέφη και άλλαι, που εγκατέλειπον αυτά οπίσω γυμνά και πεινασμένα. Γέροντες στηριζόμενοι εις τα ραβδιά των έπιπτον και εσηκόνονταν. Παιδιά αδύνατα και εξηντλημένα, ως ανθρώπινοι σκελετοί. Χωλοί, παράλυτοι και τυφλοί κλαίοντες και οδυρόμενοι από τας κακουχίας, εβάδιζον μετά δυσκολίας την βαθείαν και σκοτεινήν αυτήν κοιλάδα του κλαυθμώνος βραδέως, αλλά συνεχώς, αφήνοντες κατ' αποστάσεις τα λείψανα της ανθρωπίνης ταύτης

οδοιπορείας: λιποθυμισμένους, νεκρούς και μισοφαγωμένους από τους σκύλους και τα κοράκια, τα οποία επλημμύριζαν όλην εκείνην την έκτασιν. Ο Μρ. Καρτ, διευθυντής της Α.Μ.Ε.Ρ. και αι μετ' αυτού δεσποινίδες, τας οποίας συνητήσαμεν εις Χακίμ Χαν, μας έλεγον: «Και ημείς απορούμεν δια τα τόσα κακουργήματα των Τούρκων. Διατί η πολιτισμένη Ευρώπη και η Αμερική κατά τον χρυσόν τούτον αιώνα των φώτων και των επισημών, έστω και φιλικώ τω τρόπω δεν μεσολαβούν, ίνα καταπαύση το κακόν;»

Ο Μρ. Θάρβερ, διευθυντής του Α.Μ.Ε.Ρ. εν Σεβαστεία μας έλεγεν, ότε επεσκέφθημεν αυτόν εις Τοκάτ: «Αισχύνομαι δια λογαριασμόν της πολιτισμένης Ευρώπης και Αμερικής, λόγω της τόσης αδιαφορίας των περί των χριστιανών της Ανατολής, οίτινες καθ' ημέραν υφίστανται τας αγριωτάτας και πλέον ανη-

κούστους θηριωδίας των Τούρκων». Εγερθείς δε επί ποδός έλεγε: «Σήμερον εΐς εκ των λαμπροτάτων λαών της υψηλίου, ο οποίος ελάμπρυνε τας σελίδας της ιστορίας, προήγαγε την ανρθωπότητα εις τας τέχνας και τας επιστήμας και υπήρξεν η κοιτίς των γραμμάτων και του πολιτισμού φέρεται κατ' αγέλας εις σφαγήν και εξόντωνσιν υπό των βαρβάρων Τούρκων και κανείς δεν ερωτά, πού και διατί πηγαίνει. Προτιμώτερον θα ήτο δια την Αμερικνήν να επενέβαινεν, ως πολιτισμένον κράτος, προλαμβάνουσα τας κατά των χριστιανών σφαγάς και την εξόντωσίν των υπό των Τούρκων, παρά να συνεχίση το φιλανθρωπικόν λεγόμενον αυτής έργον, αποστελλουσα δήθεν βοηθήματα υπέρ των πασχόντων και ορφανών, τα οποία βοηθήματα χρησιμοποιούνται μάλλον προς διάθρεψιν και περιβολήν Τούρκων στρατιωτικών μετά των οικογενειών των. Προς συντήρησιν των Τουρκικών νοσοκομείων και ορφανοτροφείων. Ενώ έμπροσθεν των ομμάτων ημών καθ' εκάστην, χιλιάδες και μυριάδες χριστιανών αποθνήσκουν από την πείνα και την γύμνια. Ο αριθμός των ορφανών καθημερινώς αυξάνει, χωρίς να δύναμαι, ούτε κατ' ελάχιστον να βοηθήσω αυτά. Θλίβεται η καρδιά μου, διότι εις τας εκθέσεις μου, ψεύδομαι κατ' ανάγκην και δεν λέγω την αλήθειαν, εργαζόμενος εναντίον του πολιτισμού, δια τον οποίον και απεστάλην. Η συνείδησίς μου με ελέγχει και νύκτας ολοκλήρους είμαι άυπνος. Η υγεία μου κατέρρευσε και το παν δι' εμέ φαίνεται ημαυρωμένον. Πολλάκις εξήτησα την άδειαν να παραιτηθώ από την υπηρεσίαν της ρελίφ, αλλά δεν μοι επετράπη. Ενήργησα εις την επιτόπιον αρχήν δια να επιτύχω άδειαν να αναχωρήσω εις Κωνσταντινούπολιν και εις αυτό απέτυχον. Ας λείψη η εργασία και ο μισθός, τον οποίον λαμβάνω από την ρελίφ. Ο εν Αμερικνή πλούτος του αδελφού μου και τα ιδικά μου πλούτη με αρκούν. Επιθυμώ η συνείδησίς μου να είναι ήσυχος και να ευρεθώ εις Αμερικνήν, ίνα δια του τύπου και δια των κηρυγμάτων μου αναιρέσω τας εκθέσεις μου εις τας οποίας ψεύδομαι και να είπω την αλήθειαν, διότι κατ' ανάγκην και ακουσίως ψεύδομαι. Ο Μίστερ Ράιτ, διευθυντής του Αμερικανικού Ρελίφ του ορφανοτροφείου εν Μαλατία, φονευθείς εσχάτως μεταξύ των συνόρων Τουρκίας και Συρίας –Γαλλικής κτίσεως- ενώ εισήρχετο εις το Χαλέπι πολλάκις μοι έλεγεν, ότι αι εκθέσεις μας δεν δύνανται να πείσουν τους Ευρωπαίους και Αμερικανικούς, περί των κακουρηγμάτων των Τούρκων, διότι ποτέ άνθρωπος πολιτισμένος και δη Ευρωπαίος ή Αμερικανός, δεν δύναται να φαντασθή, ότι η ανθρωπίνη θηριωδία των Τούρκων δύναται να φθάση εις τοιούτον βαθμόν, ο οποίος ξεπερνά κι αυτά ακόμα τα άγρια θηρία, την τίγρι και την ύαινα, διότι και αυτών αι θηριωδίαί έχουν το όριον του κορεσμού, εν αντιθέσει με τας θηριωδίας των Τούρκων, που δεν

χορταίνουν το έγκλημα και την κακίαν».

Αι αποστολαί, τας οποίας είδομεν κατά μήκος της οδοΰ ήσαν κάτοικοι Νεοκαισαρείας μετά των περιχώρων και τα υπολείμματα των περιχώρων παραλίων και μεσογειών πόλεων του Πόντου, των οποίων τους άνδρας κατέσφαξαν, ενώ ημείς ευρισκόμεθα ακόμη εις την Μαλάτιαν. Ούτοι καταφυγόντες εις τα όρη και μη δυνάμενοι να ανθέξουν την γύμνια και την πείναν, παρεδόθησαν εις τας Τουρκικάς αρχάς και εξωρίστησαν.

Ότε εφθάσαμεν εις το Τοκάτ, δηλαδή την πόλιν αρχαία Κόμανα, όπου εξωρίσθη και απέθανεν ο Ιωάννης Χρυσόστομος, επίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, είχομεν μείνει δύο μόνον σύντροφοι. Ο τρίτος σύντροφός μας Θ. Παναγιωτίδης συνελήφθη και εκρατήθη εις τας φυλακάς της Σεβαστείας, θεωρηθείς ύποπτος, καίτοι έφερε διαβατήριον ασφαλές, κατά διαταγήν του Υπουργείου Αγκύρας.

Αλλά και ημείς, ότε εφθάσαμεν εις Κόμανα, θεωρηθέντες ύποπτοι, συνελήφθημεν και εκλεισθημεν εις φυλακήν, οπόθεν επί τρεις ημέρας απεστάλημεν συνοδεία χωροφύλακος εις Σεβάστειαν δια να κλεισθώμεν εις την εκεί πέτρινη φυλακήν Τζιφτέ Μιναρέ, όπου υπήρχον και 800 Κούρδοι, δήθεν επαναστάται. Αφού εμείναμεν επί τέσσαρας ημέρας ανάμεσα στους επαναστάτας αυτούς, μας εξέβαλαν, φέροντες και τον προφυλακισθέντα σύντροφόν μας Παναγιωτίδην μαζί μας. Ούτω μας ωδήγησαν εις τον σταθμόν αυτοκινητών, έξω της Σεβαστείας, οπόθεν εγένετο η διανομή και αποστολή των εξορίστων, εις διάφορα μέρη της Τουρκίας.

Το μέρος τούτο της Σεβαστείας ήτο ολάνοικτον και ως αρχή του χειμόνος, διότι ήτο Νοέμβριος, την νύκτα το ψύχος ήτο υπερβολικόν και καθ' εκάστην απέθνησκον 50-60 εξόριστοι. Ούτω λοιπόν η Σεβάστειαν απεστάλημεν πάλιν εις την Μαλάτιαν, τον τόπον της πρώτης μας εξορίας, από όπου μας επετράπη και εμισθώσαμεν άμαξαν.

Κατ' αρχάς ο καιρός ήτο καλός και εξήλθον μαζί μας άλλαι 3-4 αποστολαί από 2-3 χιλιάδες άτομα εκάστη, με μικρούς και μεγάλους. Όταν όμως ανήλθωμεν το όρος Αΐδυμος ο καιρός ήρχισε να χαλά. Το βράδυ της ημέρας εκείνης εφθάσαμεν εις την Τούζλαν και την επιούσαν, λόγω της κακοκαιρίας, μετά δυσκολίας η άμαξά μας μας έφερεν εις το Τελικτάς, την υψηλότεραν κορυφήν προς την Σεβάστειαν. Ήτο βράδυ ότε ενέσκηψεν η χιονοθύελλα και το πρωί, όταν εξυπνήσαμεν διεδόθη, ότι όλαι αι αποστολαί επάγωσαν, μεταξύ δε όλων αυτών και δύο συνοδοί χωροφύλακες.

Εκ του Τελικτάς ανεχωρήσαμε δια Μαλάτιαν, όπου και είχομεν σχετικήν ησυχίαν. Λόγω των δυσκολιών και των καταπιέσεων ησθενήσαμε και εγώ και ο άλ-

λος εκ των τριών συντρόφων μου. Η ασθένειά μας αυτή διήρκεσεν επί αρκετούς μήνας, αλλά κατόπιν ανέλαβα. Κατά τον Μάιον του 1922 εδόθη υπό της κυβερνήσεως Αγκύρας διαταγή γενικής εξορίας. Η εξορία αυτή απέβη η πλέον ολεθρία και καταστρεπτική εις τοιούτον σημείον, που εάν ο Κύριος δεν έσκεπε το έθνος ημών, αυτή θα επέφερε την οριστική πανωλεθρίαν του.

Κατά την τελευταίαν ταύτην εξορίαν τίποτε άλλο κανείς δεν έβλεπεν ειμή μόνον ανθρωπίνας μάζας συλλεγομένας εκ διαφόρων πόλεων και χωριών, που εφέροντο κατ' αγέλας εις τας ερήμους και διεσπαυρόντο εις τας αχανείς εκτάσεις της Τουρκίας, εις μέρη, όπου ούτε τροφή, ούτε ύδωρ υπήρχεν.

Η εξορία αυτή ήτο η σκληρότερα, η χειρότερα όλων και η πλέον απελπιστική. Αλλά και εν τη σκληρότητι αυτής εσταμάτησεν. Διότι, όπως λέγει και η Γραφή, «όπου επερίσσευσεν η αμαρτία, υπερεπερίσσευσε και η χάρις».

Κατά την εξορίαν ταύτην γυναίκες έρριπτον τα βρέφη τέκνα των εις τον ποταμόν Ευφράτην, μη δυνάμεναι να τα μεταφέρωσι και κατόπιν ερρίπτοντο και αυτά αι ίδιαι, εκτός πολλών, τας οποίας έρριπτον εις τον ποταμόν, οι συνοδευόντες αυτάς χωροφύλακες, αφού πρώτον τας εγύμνωσαν παίρνοντες τα χρήματα και τα φορέματα αυτών, τα οποία και επώλουν, με την επιστροφήν των εις την πόλιν, γεμίζοντες ούτω τα βάλαντιά των.

Την ιδίαν αυτήν εποχήν εκρούφθη επί τινάς ημέρας εις την πόλιν αλλ' ότε είδον τούτο δύσκολον, κατέφυγα εις έν προάστειον δια να είμαι δήθεν ασφαλής. Το σπίτι εις το οποίον κατέφυγον –κατά σύστασιν ως καλόν- ήτο το χειρότερον το οποίον είδον εν τη ζωή μου. Διότι μόλις επατήσαμεν εκεί με τρεις άλλους συντρόφους μου, ο ιδιοκτήτης μας διέταξε να του καταθέσωμεν ευθύς όλα τα χρήματά μας. Και αφού έγινε εν αυτό εσκεπτετο την δολοφονίαν μας, δοκιμάζοντας το όπλον του έμπροσθέν μας, όταν επανήρχετο εκ της αγοράς. Μας έρριψεν εις ένα σκοτεινό μέρος κατά το ήμισυ περιωρισμένον, υγρόν και ελεεινόν, όπου και επλαγιάσαμε κατά γης. Εκεί ησθένησα και μη δυνάμενος να υποφέρω περισσότερον, μίαν ημέραν, εν τη απουσία του, εδραπέτευσα, οπότε θεία επεμβάσει και η εξορία έπαυρε τέλος, δια να μείνη έκαστος εκεί όπου ευρέθη.

Όταν ετελείωσαν τα δεινά της εξορίας αυτής, που ήτο και η τελευταία, ησυχάσαμε κάπως αρκετά, χωρίς ο φόβος του κινδύνου να εκλίπη.

Και αίφνης τότε ακριβώς ανεγνώσαμεν εις παράρτημα της Αγκύρας, την ήτταν του Ελληνικού στρατού και ότι ο Τουρκικός στρατός βαδίζει προς την Σμύρνην και Προύσαν, αι οποία μετά τινάς ημέρας κατελήφθησαν, ως και ολόκληρος η Μικρά Ασία.

Κατ' αρχάς το πράγμα εσχολιάζετο υφ' ημών και υπ' αυτών των Τούρκων ακόμη ως αστειόν, αλλά δεν άργησε να επιβεβαιωθή και από τους Χοτζάδες, οι οποίοι διελάουν και εκήρυττον την αλήθειαν από το ύψος των μιναρédων. Και ενώ ημείς εσκεπτόμεθα την μεταβολήν της καταστάσεως, βάσει των γεγονότων, μετά τέσσαρας μήνας, κατά τα μέσα Σεπτεμβρίου ανεγνώσαμεν εις άλλο παράρτημα, τοιχοκολληθέν έναντι του διοικητηρίου, ότι παρέχεται άδειαν εις όποιον θέλει να εξέλθη των ορίων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ούτω διετάχθημεν να λάβωμεν διαβατήρια δια να εγκαταλείψωμε την Τουρκίαν.

Άλλοι εξήλθον δια των Γαλλικών κτίσεων, μεταβαίνοντες εις Χαλέπιον και Βυρητόν και άλλοι μέσω της Σαμψούντος μετεφέροντο και διασχίζοντες την Μαύρην, την Μεσόγειον Θάλασσαν και το Αιγαίον πέλαγος, δι' ελληνικών και ευρωπαϊκών πλοίων, έφθαναν εις την Ελλάδα, την Ευρώπην και την Αμερικην, υποστηριζόμενοι υπό της Κοινωνίας των Εθνών και της Αμερικανικής περιθάλψεως, πράγμα όλως ανέλπιστον εις ημάς. Δυνατόν όμως παρά Θεώ, όπως ακριβώς εγένετο με την μετάβασιν των Εβραίων εκ της Αιγύπτου εις την γην της επαγγελίας.

Ούτως εκ των οκτακοσίων-εννιακοσίων χιλιάδων Ποντίων, απέμεινον τελικώς εβδομήκοντα πέντε χιλιάδες το όλον. Τούτο δε εγένετο ένεκεν των αμαρτιών μας και των προγόνων μας. Διότι από 600 ετών δουλείαν δεν εσωφρονήσθημεν και δεν θα σωφρονισθώμεν ποτέ, εν όσω παραβλέποντες τον λόγον του Θεού, ζώμεν με ανυποστάτους παραδόσεις και αγράφους, τας οποίας ο Θεός επιτρέπει προς μεγίστην τιμωρίαν μας. Και διότι είναι γεγραμμένον και εφαρμόζεται εις ημάς, μετά από τον Ιουδαϊκόν λαόν το: «Έδωκεν εις αυτούς ο Θεός διδάγματα, ουχί καλά και κρίσεις, δια των οποίων δεν ήθελον ζήσει» (Ιεζεκιήλ κεφάλαιον 20, εδάφιον 25). Και όπως λέγει ο Ιερεμίας εις τους Θρήνους του, κεφάλαιον 4, εδάφιον 6: «Και η ποινή της ανομίας, της θυγατρός του λαού μου, έγινε μεγαλυτέρα παρά την ποινήν της αμαρτίας των Σοδόμων, τα οποία κατεστράφησαν, ως εν Ρώμη και δεν ενήργησαν επί αυτών χείρες».

Βεβαίως οι Τούρκοι εφέρθησαν προς ημάς θηριωδέστατα και απάνθρωπα, αλλά αιτία όλων τούτων υπήρξαν αι αμαρτίαι μας, ένεκεν των οποίων ο Θεός επέτρεψεν εις αυτό το θηρίον όλα αυτά τα κακουργήματα, από τα οποία εύχομαι ο Κύριος να μας απαλλάξη, ίνα προληφθώσι τα χειρότερα. Αμήν. ❀

Ο αιδ. Γ. Ν. Προυσαεύς (1869-1962) υπήρξε περιοδεύων Ευαγγελιστής στον Πόντο και ποιμένας των εκκλησιών Ιωαννίνων, Σεβαστής και Βόλου στην Ελλάδα. Την ιστορία που δημοσιεύουμε μας έστειλε η κόρη του, Ιωάννα.

αἰνοῦν τὴν προτεινόμενὴν στίχον καὶ μεταφράζοντα; *duo eglafia wJ cwriste, protasei*".

Τα; *ajwterw fanerwoun poso*" *nowqo*" *krubetai pisw apo; nix ekdosh hJmetafrash th*" K.D. *Tautocroww*" *uJogrammizetai pw*" *oJQeo*" *parev dwke ton Logon Tou sthn frontida th*" *ekklhsia*" *na; ton ajkaliash/ne; ajaph, na; ton fulaxh/kai; na; ton crhsinopoihs/ne; thn negisthn prosochh kai; eujumhn.*

7. Scetika; ne; ta; ceirografa th" Kainh" Diaqhkh

Qpw" *ajafexqhke se; allo afqro ta; ceirografa (cf) th*" K.D. *cwrizontai se; papuwou*", *mikrogrammata, kai; megalogrammata cf. Pro*" *to; paron efone afw twh 100 papuwon. Oloi aufoi; oiJpapuroi nazi; kaluptoun mol*" *efa tnha tou' keinewou th*" K.D. *Epish*" *uJaxcoun peri; ta; 300 megalogrammata cf, ek twh opoiwn polla; perieoun scedon oJoklhrh thn K.D. kaqw;*" *kai; 2800 mikrogrammata cf. Telo*", *efone guw sta; 2300 eklogadia (dhl. cf perieonta ta; khrugmatika; keimena th*" *Buzantinh*" *ekklhsia*""). *Sunolikw*" *efone peripou 5,500 eJlhnika; ceirografa th*" K.D. *Epi; pleon scedon oJa ta; eglafia th*" K.D. *paratizontai se; Paterika; suggrammata.*

Στὴν κριτικὴν ἐκδοσὶν οἱ Ἰωάννηδες προδιόριζονται *ne; efa gotqiko; R kai; ton ajiqnon tou' papuvrou ne; nikrou' negeqou*" *stoiceia uywneno* (R⁷⁵ *dhl. Papuro*" 75), *ta; megalogrammata cf ne; latinika; kai; eJlhnika; kefalaiã stoiceia (A B C D Q Y) (ekto;*" *apo; to; Sinaitikon cf, to; opoion elabe to; prwto gramma tou' ebraikou' ajfabhtou alef), kai; apo; to; cf 46 kai; ejteufen ne; ajabikou;*" *ajiqnou;*" *twh opoiwn prohgeitai to; 0 (p.c. 046) dia; na; ta; xecwrisw/ apo; ta; mikrogrammata ta; opoia dhlwontai monon di jajabikwh ajiqmwh (p.c. 1739).*

Οἱ Ἰωάννηδες ἐκδοσεὶ" τοῦ *keinewou th*" K.D. *einai apotelesma sugkrisew*" *oJwn twh papuwon, to; negalutero nexo*" *twh megalogrammatwn cf kai; tou' hJisew*" *peripou ajiqnou' twh mikrogrammatwn cf. Epish*" *s jaufhn thn sugkrisin efoun sumperilhfqi' polla; eklogadia opw*" *kai; paraqemata twh Patexwn th*" *ekklhsia*"". *Aufh; hJekdosi*" *einai hJbasi*" *gia; oJe*" *ti;*" *metafrasei*" *th*" K.D. *aja; ton kosmon.*

Οἱ Ἰωάννηδες *twh ceirografwn diafore;*" *einai sunhqw*" *ajepaisqhte*" *kai; wJ ek toutou ajelhtew*" (p.c. *ejallaktikh; ojgografia, hJjgografiko; laqo*" *se; lexh*). *Jenote opw*" *uJaxcoun kai; oujiwv dei*" *diafore;*". *Sthn keinokritikh; oJologia, aufe;*" *oiJdiafore;*" *ojomazontai eJgrafh; (p.lhq. grafew).* Τα; *swzomena ceirografa perieoun polle;*" *ciliade*" *tetoiwn diaforetikwh grafwh. Para; tauta shwera nporouhe na; eifexa bebaioi ofi efone kat jousiam to; keimeno th*" K.D. *opw*" *eJgrafhke apo; tou;*" *sugrafei*" *tou.*

Σε; *sugkrish ne; ta; klassika; efga, h.K.D. eudisketai se; polu; zhleuth; qesh. Dioti ejw' gia; ton Onhron, p.c., efone mol*" *nerika; cf, to; palaioteron twh opoiwn einai tou' 10ou ajyho*"", *kai; hJpostasi*" *apo; ton suggrafew neri to; ajcaioteron cf gia; ton Aijculon, ton Sofoklhn, ton Aristofanhn, ton Qoukudidhn, ton Platon, kai; ton Dhmosqewhn einai peripou 1200-1400 efh, gia; ton Eujipidhn de; peri; ta; 1600 efh, ta; ajcaiotera cf pou; perieoun oJoklhron thn K.D. cronologountai guw sto; 350, dhl. mol*" *250-300 efh meta; thn suggrafh th*"! *Orisnemoi de; papuroi na*" *ajagoun ston deutron ajyha, dhl. elato; hJligotera efh, ejw' o.R⁵² (oJpoio*" *perieei pente monon eglafia apo; to; kata; jwamhn eujggelion) cronologeitai sta; 125 mC., dhl. monli*" *triahta pente cromia meta; thn suggrafhn tou' bibliou. Jan oiJklassikoi; ejunhtai; pistewon ofi sta; buzantinavtu*" *cf efoun pragmati sthn ouxia ta; logia tou' Onhrou kai; tou' Platon,*" *poson bebaioteri qa; eprepe na; eifexa ejrei*" *ofi ta; paronta cf th*" K.D. *na*" *pareoun to; keimeno pou; o.Matqaid*" *kai; o.Jjwamh*" *kai; o.Paulo*" *egrayan kapote.*

Ο R¹² *einai o.Bracutero*" *papuro*"": *efa monon ejdasion. O R⁷⁵ einai o.Jhakrutero*" (1402 *eglafia*), *ejw' o.R⁵² einai o.Jajcaiotero*" (125 mC.). *Ek twh megalogrammatwn, to; Batikanon (B) kai; to; Sinaitikon (alef) cf (kai; ta; duo tou' 350 mC.) qewrountai ta; pio; ajioqista, to; Batikanon kataxti ajwteron.*

Συνέχεια στο επόμενο

Ο κ. Χρ. Καραγκούννης είναι Καθηγητής της Κainh" Diaqhkh", Lund University, Σουηδία.

Ο Θεός μου είπε...

Ακούω συχνά στη χριστιανική μου ζωή, ανθρώπους να χρησιμοποιούν τη φράση «Ο Θεός μου είπε...», ή κάτι ανάλογο. Η γυναίκα μου διηγείται ότι μερικά χρόνια πριν γνωριστούμε, ένας νεαρός της ανακοίνωσε πως ο Θεός του είχε πει ότι ήταν η κοπέλα που προοριζόταν για γυναίκα του. Εννοείται βέβαια, ότι δεν ήταν. Με την ίδια λογική, ένας άλλος νεαρός διατεινόταν ότι ο Θεός του είχε πει πως το αυτοκίνητό μου (που εκείνη την εποχή ήθελα να το πουλήσω), προοριζόταν γι' αυτόν. Έσπευσε βέβαια να με πληροφορήσει ότι δεν είχε τα χρήματα να το αγοράσει, ο Κύριος όμως του είχε αποκαλύψει ότι το αυτοκίνητο αυτό του ανήκε. Διασκέδασα αρκετά διακρίνοντας την αμηχανία του, όταν μερικές μέρες αργότερα του τηλεφώνησα για να του πω ότι το αυτοκίνητό μου το είχε αγοράσει κάποιος άλλος που... κατά θεία πρόνοια, είχε τα χρήματα!

Κάποια άλλη φορά, βρισκόμουν σε θεολογική διαμάχη δι' αλληλογραφίας, με έναν χριστιανό, παλιό μου φίλο, που ήταν ιεραπόστολος. Καθώς ανταλλάσσαμε εδάφια και απόψεις, ο φίλος μου ο ιεραπόστολος μου εκμυστηρεύθηκε τελικά ότι επέμενε στις απόψεις του, επειδή, όπως είπε, «ήταν σαν να μου το είχε πει ο Θεός». Για να ενισχύσει μάλιστα τα επιχειρήματά του, πρόσθεσε ότι κάτι τέτοιο (ένα προφανές σημάδι από τον Θεό) του είχε συμβεί καμιά εικοσαριά φορές μόνο, σ' όλη του τη χριστιανική ζωή. Ένοιωσα ότι ήταν δύσκολο να ανασκευάσω ένα τέτοιο επιχείρημα, παρά το γεγονός ότι εξακολουθούσα να πιστεύω πως η θέση του στο συγκεκριμένο θέμα ήταν σε πλήρη αντίθεση με τη Βίβλο.

Υπάρχουν πολλές άλλες, παρόμοιες περιπτώσεις που οι περισσότεροι από μας τις έχουμε ζήσει. Κάποιοι

σηκώνεται μέσα στην Εκκλησία και ανακοινώνει: «Έχω ένα μήνυμα από τον Θεό!». Κάποιοι άλλοι παρατάνε τις δουλειές τους και ζουν μια ζωή ασκητική επειδή κάποια στιγμή που είχαν μπλοκαριστεί στην κυκλοφορία, άκουσαν κάτι στο ραδιόφωνο του αυτοκινήτου τους που θεώρησαν ότι ήταν μήνυμα του Θεού προσωπικά γι' αυτούς. Τι συμπέρασμα να βγάλει κανείς απ' όλα αυτά; Υπάρχει κάποια πνευματική πηγή αποκάλυψης, πέρα απ' την Αγία Γραφή; Υπάρχει σήμερα νέα θεία αποκάλυψη; Μήπως εκείνοι που παίρνουν τέτοια μηνύματα είναι περισσότερο πνευματικοί απ' όλους εμάς; Και τι γίνεται στην περίπτωση που κάποιοι υποστηρίζουν ότι «έχουν ένα σίγουρο μήνυμα από τον Θεό», και αυτό δεν εκπληρώνεται; Μήπως ο παντογνώστης Θεός κάνει λάθος;

Στην Παλαιά Διαθήκη, ο λόγος του Κυρίου δόθηκε δια του Ιησού Χριστού (Α΄ Πε 1,11) που μίλησε με τα χείλη των προφητών. Οι ψευδοπροφήτες, αυτοί που μιλούσαν από δική τους πρωτοβουλία, χωρίς την εντολή του Κυρίου σ' αυτούς, έπρεπε να θανατωθούν (Δτ 18,20· Ιερ 14,15· Ζαχ 13,3). Αυτή ήταν η σκληρή και οριστική τιμωρία για κείνους που έλεγαν μεγάλα λόγια στο όνομα του Κυρίου, για να τους αποτρέψει να παρασύρουν τους ανθρώπους να τους ακολουθήσουν. Μ' αυτό τον τρόπο, ο πραγματικός λόγος του Θεού θα έμενε αλώβητος, αφού οι ψεύτικες προφητείες δεν αποτελούσαν θεία αποκάλυψη εκτός κι αν αναφέρονταν στις Γραφές, από τους πραγματικούς προφήτες του Θεού.

Στην Καινή Διαθήκη, ο Θεός μίλησε στον λαό Του με τον ίδιο τον Ιησού Χριστό (Εβρ 1,2) και κατόπιν με τους αποστόλους και τους προφήτες (Εφ 4,11-12). Ο απόστολος Πέτρος αναφέρεται στα γραπτά του απόστολου Παύλου σαν “Γραφές” (Β΄ Πε 3,15-16). Ο Παύλος χαρακτηρίζει τα γραπτά του Λουκά “Γραφές” (Α΄ Τιμ 6,18· Λκ 10,7) και ούτω καθεξής. Παρ' όλα αυτά, όποιος υποστήριζε την αποστολική του ιδιότητα, δεν ήταν κατ' ανάγκη απόστολος. Ο Παύλος αναφέρει ότι υπήρχαν ψευδαπόστολοι (Β΄ Κορ 11,13) ενώ ο Ιωάννης προειδοποιεί τους αναγνώστες του ότι υπάρχουν πολλοί ψευδοπροφήτες που έχουν ήδη έρθει στον κόσμο (Α΄ Ιω 4,1).

Το ίδιο το Άγιο Πνεύμα μας διαβεβαιώνει για την αυθεντία των “Γραφών” (Α΄ Κορ 2,11-12)

Η Αγία Γραφή είναι ένα βιβλίο ολοκληρωμένο. Είναι ένα “κλειστό” βιβλίο και όχι ένα βιβλίο με ελεύθερες σελίδες. Δεν μπορούμε να τυπώνουμε και να προσθέτουμε καινούργιες σελίδες και κεφάλαια στο βιβλίο. Η Αγία Γραφή είναι η καταγεγραμμένη συγκεκριμένη αποκάλυψη του Θεού στον άνθρωπο. Η Φύση αποτελεί και εξακολουθεί να αποτελεί μια αποκάλυψη του Θεού στον άνθρωπο (Ρωμ 1,20), αλλά δεν μπορεί να αποτε-

-> συνέχεια στη σελίδα 223

ΜΕΛΙ ΑΓΡΟΣ

Νέων σκέψεις, απόψεις, αντιθέσεις, αντιπαραθέσεις, αισθήματα...

Οι νέοι στη SriLanka

Χριστούγεννα 2005.

Τα φονικά κύματα που χτυπούν τα παράλια της Νοτιοανατολικής Ασίας παρασέρνουν χιλιάδες ανθρωπίνες ψυχές και τα αποτελέσματα της καταστροφής συγκλονίζουν ολόκληρη την ανθρωπότητα σκορπώντας χιλιάδες ερωτηματικά.

Από τότε γεννήθηκε στην καρδιά μου η επιθυμία να βρεθώ εκεί και να βοηθήσω με οποιοδήποτε τρόπο. Δεν είπα όμως τίποτα σε κανέναν! Ανέθεσα την επιθυμία της καρδιάς μου μονάχα στο Κύριο, μέχρι που ένα πρωινό ο ποιμένας μας Γιώτης Κανταρτζής κάλεσε τον αρραβωνιαστικό μου Τιμόθεο και εμένα να υπηρετήσουμε τον Κύριο με τον τρόπο που ήδη εγώ περίμενα με αγωνία! Τα αεροπορικά εισιτήρια που μας έδωσε η εκκλησία ήταν ένα από τα πιο ευλογημένα δώρα που έχω πάρει.

Μέσα σε ένα μήνα επανδρώθηκε η δμελής ομάδα η οποία απαρτίστηκε από τα αδέρφια μου Σύνθια Λάνδρου, Ίλια Χατζή, Ρίτσα Γαντέ, Μιχάλη Ματρώζο, Πιπιλιό Κώστα, Πιπιλιό Αλέξανδρο και Τιμόθεο Τσιτσικλόγλου.

Ξεκίνησαν οι προετοιμασίες πυρετωδώς, ανανεώθηκαν διαβατήρια, έγιναν 5 εμβόλια στον καθένα, συ-

ας, ζητήθηκαν από τα αφεντικά ημέρες άδειας και μέσα σε κλίμα αγωνίας ώστε όλα να πάνε καλά βρεθήκαμε μέσα σε ένα πολυτελέστατο αεροπλάνο που μας έστειλε στο αεροδρόμιο της SriLanka, στο Colombo. Από την πρώτη στιγμή αισθανθήκαμε τις προσευχές των αγαπητών μας και της εκκλησίας μας να μας στηρίζουν στο έργο που ξεκινούσαμε.

Φτάνοντας στο Colombo επιβιβαστήκαμε στο βανάκι που είχαμε νοικιάσει και μέσα σε μια αποπνικτική ατμόσφαιρα ζέσθης και υγρασίας ξεκινήσαμε ένα 10ωρο ταξίδι 370 χιλιομέτρων για την πόλη Batticalloa! Ήταν η 1η δοκιμασία για όλους μας. Φτάνοντας στον προορισμό μας αντιμετώπισα την 2η δοκιμασία: έπρεπε να μαγειρέψουμε λιγοστά μακαρόνια πάνω από μια εστία γκαζιού με σύμμαχο την κούραση και την ζέστη η οποία αποδυνάμωνε εξαντλητικά το σώμα μας. Ο Κύριος όμως έδωσε απίστευτη δύναμη και η αντοχή μου ξεπέρασε τα όρια που έχει όταν βρίσκομαι στην Αθήνα, στις ανέσεις μου. Από τότε η ζωή στο Batticalloa κύλησε με έντονους ρυθμούς, και ο καθένας ανέλαβε καθήκοντα και υπηρεσίες σπιτιού. Έτσι το όμορφο "σριλανκέζικο" σπίτι με την κόκκινη σκεπή λούστηκε με υπομονή και συ-

νεργασία καθώς ο ένας κάλυπτε την αδυναμία του άλλου! Ξεκινώντας τη μέρα μας με το Θεό γίναμε όλοι μια υπέροχη ομάδα και οι μοναδικές εμπειρίες που ζούσαμε καθόριζαν τις ζωές μας.

Εκεί συναντήσαμε την Εύη Σταθέλου και την Κάτια Δαμιανάκη, γνωρίσαμε τα αδέρφια μας απ' τον Ευαγγελικό Σύνδεσμο της SriLanka και μας δόθηκαν οι οδηγίες για τις παιδικές χαρές τις οποίες έπρεπε να φτιάξουμε! Αρχίσαμε από την 1η μέρα κιόλας με καθαρισμό των οικοπέδων και σκάψιμο στην άμμο για να βγάλουμε τις φοινικόριζες, ανοίχτηκαν τρύπες βάθους 50εκ. περιμετρικά του οικοπέδου, φτιάχτηκε τσιμέντο για να στερεωθούν τσιμεντένιοι δίμετροι στύλοι σε αυτές τις τρύπες ώστε να στηριχθεί το πλέγμα της περιφραξής. Και όλα αυτά έγιναν από 10 ζευγάρια χέρια με τα πιο πρωτόγονα μέσα! Παιδική χαρά δεν προλάβαμε να δούμε ολοκληρωμένη, αλλά πήραμε την ευλογία της προσφοράς, η οποία αυτή τη φορά είχε ξεπεράσει τα Ελληνικά σύνορα. Επίσης, μια μέρα αφιερώθηκε στο να

αδειάσουμε δύο κοντέινερς γεμάτα με κούτες ανθρωπιστικής βοήθειας και να τα ταξινομήσουμε ανάλογα με το περιεχόμενό τους στις αποθήκες της ιεραποστολής.

Μπορεί να μην μιλήσαμε σε κανέναν άμεσα για τον αληθινό Θεό, ούτε να δωρίσαμε Καινές Διαθήκες αλλά χαρίσαμε ατελείωτα χαμόγελα και ζεστές αγκαλιές σε μικρά παιδιά που μας τοιμπούσαν το δέρμα για να συνειδητοποιήσουν ότι η άσπρη φυλή ήταν δίπλα τους όχι όμως με το ρόλο του αφέντη αλλά του δούλου. Αργότερα μάθαμε πόσο ανώτερους θεωρούν τους λευκούς και πως ο σπόρος του ταξικού ρατσισμού ανάμεσα σε ανθρώπους της ίδιας φυλής ξεκινά να σπέρνεται από τις πρώτες τάξεις του δημοτικού Σχολείου. Έτσι ο ρόλος του υπηρέτη έστειλε ένα μήνυμα πραγματικής αγάπης στους Ταμίλ, από αυτήν που τους έχει διδάξει ο ψεύτικος θεός τους.

Ευχαριστώ το Θεό και την Α'ΕΕΕ που μου έδωσαν την ευκαιρία να βγω έξω από τη χώρα μου και να ζήσω εμπειρίες καθοριστικές για τον τρόπο με τον οποίο ζω τη καθημερινότητα, μαρτυρώ και προσμένω τον Κύριο.

Η καρδιά μου ακόμα χτυπάει στους χτύπους της SriLanka και είναι ζωντανή η επιθυμία κάποτε να ξαναβρεθώ σε αυτή τη ζεστή χώρα με τα καυτερά φαγητά και το αφοπλιστικό βλέμμα των μικρών παιδιών για να υπηρετήσω τους Ταμίλ, ακολουθώντας το παράδειγμα του Κυρίου μας. Γιατί μπορεί οι άνθρωποι να έχουν ξεχασμένο αυτό το λαό, ο Κύριός μας όμως όχι!

Λυδία Παπαθανασίου, Αθήνα

Οι νέοι στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών

Τι κάνει ένας Ευαγγελικός ποιμένας στο ίδιο τραπέζι με έναν Ορθόδοξο μητροπολίτη και με έναν Καθολικό ιερέα; Αν για πολλούς η εικόνα αυτή μοιάζει βγαλμένη από την πιο ακραία φαντασία, για όσους παραβρέθηκαν στο Συνέδριο του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών τον περασμένο Μάιο, μια τέτοια σκηνή αποτελούσε καθημερινό φαινόμενο.

Στον Άγιο Ανδρέα της Αττικής, στις εγκαταστάσεις όπου στη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων φιλοξενήθηκαν οι δημοσιογράφοι, περίπου 650 άνθρωποι συγκεντρώθηκαν από όλο τον κόσμο, από όλες τις Χριστιανικές αποχρώσεις για μια εβδομάδα, για να συμμετάσχουν στο Συνέδριο για τις Ιεραποστολές και

τον Ευαγγελισμό που οργανώθηκε από το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών.

Η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία, ως ένα από τα ιδρυτικά μέλη του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών, στο Συνέδριο αυτό έδωσε το παρόν με άτομα σε όλες τις θέσεις, από την οργανωτική επιτροπή (ALAC) μέχρι τους εθελοντές (stewards), όπως επίσης και με την παρουσίαση της Έκθεσης «Ο άλλος αγώνας» και με δωρεάν διανομή του «Αστέρα της Ανατολής».

Μαζί με Ορθόδοξους, Καθολικούς, Αγγλικανούς, Λουθηρανούς, Βαπτιστές, Πεντηκοστιανούς, Χαραismaticούς και πάρα πολλούς άλλους Χριστιανούς που ήρθαν στην Ελλάδα από όλες τις γωνιές της γης, διακηρύξαμε το κεντρικό σύνθημα του Συνεδρίου: «Ελθέ, Πνεύμα Άγιο, θεράπευσε και συμφιλίωσε».

Το μήνυμα του Συνεδρίου

Με την πίστη ότι «ο Χριστός μας καλεί να είμαστε κοινότητες θεραπείας και συμφιλίωσης», οι συνέδριοι για επτά μέρες έδειξαν να αφήνουν στην άκρη τις επουσιώδεις διαφορές τους και έκατσαν δίπλα-δίπλα για να λατρεύσουν, να επικοινωνήσουν, να ακούσουν ο ένας τον άλλο και να ζήσουν μαζί μια εμπειρία πολύ πλουσιότερη από αυτή που μπορεί να πάρει κανείς, ακόμα και στην πλέον πολυπολιτισμική κοινωνία που μπορεί να υπάρξει.

Εκτός από το «κυρίως» συνέδριο, υπήρξε επίσης ένα Προσυνέδριο για νέους, το οποίο έλαβε χώρα μια βδομάδα νωρίτερα και στο οποίο συμμετείχαν περίπου 50 άτομα. Το συνέδριο αυτό λειτούργησε ως προετοιμασία για τους ηγέτες νεολαίας και τους stewards που θα συμμετείχαν και στο «κυρίως» συνέδριο, και συμπεριλάμβανε ενημέρωση για το Οικουμενικό κίνημα, για τις αρμοδιότητές μας στο συνέδριο, αλλά και για την ευθύνη που έχουμε ως νέα γενιά Χριστιανών.

Το μήνυμα ήταν απλό και ξεκάθαρο: σε έναν κόσμο που υποφέρει, η Εκκλησία του Χριστού πρέπει να είναι ενωμένη και να αντιμετωπίζει όλες τις σύγχρονες προκλήσεις. Σε έναν κόσμο γεμάτο ασθένειες και βία, η Εκκλησία του Χριστού καλείται να είναι μια κοινότητα θεραπείας και συμφιλίωσης. Σε έναν κόσμο που χάνεται, η Εκκλησία του Χριστού είναι η μόνη ελπίδα σωτηρίας.

Οι αριθμοί λένε τα εξής: κάθε χρόνο, 1.600.000 άνθρωποι χάνουν τη ζωή τους εξαιτίας ενός βίαιου γεγονότος. Οι μισοί από αυτούς είναι

άτομα που αυτοκτόνησαν (κοινώς, κάθε 1,5 δευτερόλεπτο διαπράττεται μια αυτοκτονία). Ταυτόχρονα, η μάστιγα του AIDS θερίζει σε όλη την υφήλιο (υπολογίζεται ότι 42 εκατομμύρια άνθρωποι είναι θύματα του Συνδρόμου). Και, αν σε όλα αυτά προσθέσουμε και όλα τα άλλα που συμβαίνουν στον κόσμο μας (τσουνάμι, σεισμοί, καταστροφές, πόλεμοι, γενοκτονίες κλπ.), η όλη εικόνα γίνεται απελπιστική.

Βέβαια, την ίδια στιγμή που λέγονται όλα αυτά, είναι επίσης γεγονός ότι η Εκκλησία δεν είναι και τόσο ενωμένη όσο θα χρειαζόταν για να μπορέσει να ανταπεξέλθει σε όλες αυτές τις προκλήσεις. Τα εκατοντάδες «παρακλάδια» του Χριστιανισμού, χωρισμένα άλλοτε για λιγότερο και άλλοτε για περισσότερο σοβαρούς λόγους, είναι δύσκολο να κηρύττουν στους γύρω τους τη συμφιλίωση με τον Χριστό, αν πρώτα δεν αρχίσουν να επιδιώκουν τη συμφιλίωση μεταξύ τους.

Αυτός είναι και ο λόγος που το κεντρικό σύνθημα του Συνεδρίου διακηρύττει σαφώς ότι το έργο της «συμφιλίωσης» και της «θεραπείας» των πληγών είναι αποκλειστικά αποτέλεσμα πρωτοβουλίας του Αγίου Πνεύματος. Η καταλλαγή μεταξύ των Εκκλησιών είναι έργο που μόνο ο Θεός μπορεί να κάνει πραγματικότητα. Μάλιστα, όπως και ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος, κ. Χριστόδουλος, ανέφερε στην εναρκτήριο ομιλία του Συνεδρίου, η ιδέα αυτή αποτελεί την «υγιεινή» την θεολογική θεμελίωσιν οιασδήποτε αποδεκτής ιεραποστολικής δράσεως».

Καθώς λοιπόν περιμένουμε το Άγιο Πνεύμα να αρχίσει να ενεργεί μεταξύ των πιστών ώστε να τους φέρει πιο κοντά, ο ρόλος της Εκκλησίας μέσα στην κοινωνία μεταμορφώνεται, αφού ενωμένη μπορεί να πετύχει πιο πολλά.

Η Εκκλησία γίνεται «μια κοινότητα η οποία κουβαλά τη μαρτυρία του Ευαγγελίου με λόγο και με έργο, είναι ζωντανή στη λατρεία και στη μάθηση, διακηρύττει το Ευαγγέλιο του Ιησού Χριστού σε όλους, ενθαρρύνει νέους ανθρώπους να αναλάβουν ηγετικούς ρόλους, ανοίγει τις πόρτες της σε ξένους και

καλωσορίζει τους περιθωριοποιημένους στο σώμα της, αγκαλιάζει αυτούς που υποφέρουν και αυτούς που αγωνίζονται για δικαιοσύνη και ειρήνη, υπηρετεί όλους όσους βρίσκονται σε ανάγκη, αναγνωρίζει το γεγονός ότι και η ίδια είναι ευάλωτη και ότι έχει ανάγκη ίασης, και είναι πιστή στην αφιέρωσή της στην ευρύτερη Δημιουργία».¹

Στάσεις και ενστάσεις

Τα παραπάνω ακούγονται, ομολογουμένως ωραία. Ίσως υπερβολικά ωραία για αληθινά. Τα διακρίνει μια υπερβολική αισιοδοξία; Η απάντηση είναι, και ναι και όχι.

Σαφώς και οι προαναφερθείσες εικόνες ακούγονται (και πιθανότατα είναι) υπερβολικά αισιόδοξες και αρκετά μακρινές, σε σχέση τουλάχιστον με την πραγματικότητα που ζούμε και γνωρίζουμε. Είναι όντως δύσκολο να περιμένει κανείς να δει και μόνο το σκηνικό που περιγράψαμε στην αρχή του άρθρου στην Ελλάδα

να συμβαίνει σε τακτική βάση. Είναι ίσως αισιόδοξο σενάριο το να περιμένουμε ότι ξαφνικά θα υπάρξει μια κατακόρυφη αύξηση του ενδιαφέροντος για Οικουμενικό διάλογο μεταξύ των Χριστιανικών αποχρώσεων στην χώρα μας.

Είναι επίσης αμφισβητούμενο, κατά πόσον το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών είναι ο κατάλληλος χώρος

για να γίνει κάτι τέτοιο. Σε ένα χώρο όπου συμμετέχουν ακόμα και ακραίοι φιλελεύθεροι, είναι σωστό μια συντηρητική εκκλησία (όπως η δική μας) να έχει την οποιαδήποτε συμμετοχή; Μπορούμε να πάρουμε κάτι από εκκλησίες που έχουν εντελώς διαφορετικές διδασκαλίες και νοοτροπίες από εμάς; (π.χ. απορρίπτουν το αλάθητο της Βίβλου, ή έχουν χειροτονημένες γυναίκες).

Έχοντας δεχθεί διάφορες κριτικές, τόσο για τη συμμετοχή μου στο εν λόγω Συνέδριο, όσο και για την αναγκαιότητα ύπαρξης του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών, θα απαντήσω με μια σκέψη που εξέφρασε πριν μερικούς αιώνες ένας Πατέρας της Εκκλησίας, ο

Από το Προσυνέδριο των Νέων

Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός: όπως μπορούμε να παίρνουμε υγιεινά φάρμακα από ορισμένα ερπετά, έτσι μπορούμε και από χώρους εκτός της εκκλησίας μας να παίρνουμε αρχές έρευνας και σκέψης, απορρίπτοντας, βέβαια, ό,τι είναι ενάντια στο πιστεύω μας.

Ως νέα γενιά πρέπει να διαθέτουμε «ανοιχτούς ορίζοντες». Η συμμετοχή μας, βέβαια, στο εν λόγω Συνέδριο δε σημαίνει ότι «ρίξαμε νερό στο κρασί μας» ή ότι «πάμε με τα νερά των άλλων». Δεν είναι μια πράξη αλλαγής πιστεύω, ούτε καν μια ενέργεια «ουμανιστική», όπως πολλοί θα μπορούσαν να μας κατηγορήσουν.

Η συμμετοχή μας είναι απλώς μια δήλωση φιλειρηνικότητας, μια στάση αλληλοκατανόησης. Είναι μια στάση που δηλώνει ότι σεβόμαστε τα πιστεύω του άλλου, και βέβαια περιμένουμε και εκείνος να μας σεβαστεί. Είναι μια στάση που δηλώνει ότι θέλουμε να επικοινωνήσουμε και να γνωρίσουμε τους άλλους πιστούς που μας ενώνει το Όνομα του Χριστού, ακόμα και αν μας χωρίζουν δογματικές διαφορές. Εκτός, βέβαια, και αν μόνο εμείς έχουμε όλη την αλήθεια και δεν πρέπει να ασχολούμαστε με άλλα δόγματα.

Κανείς δεν πήγε σε αυτό το Συνέδριο φιλοδοξώντας να δει να επιτυγχάνεται εν ριπή οφθαλμού μια «ενότητα». Όσοι βρέθηκαν εκεί, πήγαν με σκοπό να επικοινωνήσουν, με σκοπό να ζήσουν από κοντά τη διαφορετικότητα του άλλου και να πάρουν από αυτόν πράγματα που μπορούσαν να τους οικοδομήσουν. Σε τέτοια συνέδρια μαθαίνεις να αγαπάς, να κατανοείς και να ανέχεσαι. Και αυτό, σε βάθος χρόνου, μπορεί να επιφέρει συστηματική επικοινωνία, ακόμα και συνεργασία.

Ακόμα και για το «Οικουμενικό κίνημα» στην Ελλάδα (που αποτελεί μια από τις ελάχιστες Ευρωπαϊκές χώρες που μέχρι σήμερα δεν έχουν ένα Εθνικό Οικουμενικό Συμβούλιο), μπορούμε να πούμε ότι συνετελέσθη μια σημαντική πρόοδος: το Συνέδριο οργανώθηκε από μία επιτροπή στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι από όλες τις Εκκλησίες-μέλη και μη του Παγκοσμίου Συμβουλίου που υπάρχουν στην Ελλάδα (Ορθόδοξη, Καθολική, Ελληνική Ευαγγελική, Αγγλικανική, Αρμενική Ορθόδοξη και Αρμενική Ευαγγελική).

Η οργανωτική επιτυχία της επιτροπής αυτής, μπορεί να ανοίξει το δρόμο για κάτι παραπάνω. Άλλωστε, αν μαζί οργανώσαμε ολόκληρο συνέδριο, μπορούμε να κάνουμε και κάτι παραπάνω. Εξαρτάται από τη στάση και τη διάθεση όλων μας.

Κοιτώντας στο μέλλον

Καθώς το Συνέδριο αρχίζει να αποτελεί μια ανάμνηση, το ερώτημα είναι, αν έχει αλλάξει κάτι στην καθημερινότητά μας.

Τουλάχιστον για όσους από εμάς παραβρέθηκαν στο Προσυνέδριο των Νέων η όλη εμπειρία είχε και κάτι παραπάνω να προσφέρει: τη γνωριμία με νέους 18-30 ετών από όλο τον κόσμο, οι οποίοι μας έδωσαν μια εικόνα της Εκκλησίας πολύ πιο ευρεία από αυτή που έως τώρα είχαμε στο μυαλό μας.

Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει να κάνουμε στους είκοσι περίπου Έλληνες, οι οποίοι, εκπροσωπώντας την Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδας, εργάστηκαν μαζί μας στην ομάδα των εθελοντών (stewards). Φοιτητές Θεολογίας (στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη) στην πλειοψηφία τους, από την πρώτη στιγμή στάθηκαν εξαιρετικά φιλικοί μαζί μας και έδειξαν ενδιαφέρον να μάθουν για την Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία, ακόμα και να συμμετάσχουν σε κοινές εκδηλώσεις. Το κλίμα μεταξύ μας ήταν κάτι παραπάνω από εγκάρδιο και η επικοινωνία μας κρατά ακόμα.

Υπήρξε ακόμα και η σκέψη σκέψη να οργανώσουμε σε ανεπίσημο επίπεδο κάποια μικρά πράγματα από κοινού, ωστόσο θα χρειαστεί να περιμένουμε μερικούς μήνες για να δούμε αν τέτοιες κινήσεις μπορούν να ευδοκιμήσουν.

Για τους πιο δύσπιστους, ελπίζω *τουλάχιστον*, το γεγονός ότι βρέθηκαν έστω είκοσι άνθρωποι Ορθόδοξοι –και μάλιστα Θεολόγοι– με ανοιχτό μυαλό και θετική στάση απέναντι στην Ευαγγελική Εκκλησία, να δημιουργεί προβληματισμό.

Από τους υπόλοιπους, και ειδικά από όσους πιστεύουν ότι μπορεί να γίνει κάτι στις μέρες μας και να χτίσουμε κάποιες «γέφυρες» με την Εκκλησία των πατέρων μας, ζητάμε τις προσευχές τους. ❀

Σωτήρης Μπούκης, Αθήνα
sotirisboukis@yahoo.gr

Υποσημειώσεις

¹ A letter from Athens to the Christian Churches, Networks and Communities, προσχέδιο για την επιστολή-επίσημη διακήρυξη του Συνεδρίου.

Ο Σωτήρης Μπούκης είναι φοιτητής στην Ελληνική Βιβλική Σχολή στο Πικέρμι και ταυτόχρονα στο Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Ψάλλετε εις τον Κύριον

Προσεύχομαι, Κύριε,
φώτισε και λύσε μου την παιδική απορία
για τους κουφούς και τους φάλτσους αυτής της γης.

Κύριε, οι φίλοι μου
ο Τάκης, η Νίνα, η Μαρία
δεν ακούν την φασαρία
που κάνουν στον κήπο τα παιδιά.

Εκείνος και εκείνη η κυρία
δεν άκουσαν την Ένάτη συμφωνία
κι' ας πήγαν με τους άλλους
στη μεγάλη φιλάνθρωπο συναυλία.

Η μάνα μου, μαέστρος και κοντράλτο καλή
μούλεγε αυστηρά:
“Έσύ με τη φάλτσα σου φωνή
δεν κάνεις για την χορωδία”.

Κύριε, θέλω να ψάλλω, να ψάλλω για Σένα
μα το τραγούδι μου δεν μπορεί ν' ακουστεί.
Ο Τάκης, η Νίνα, η Μαρία,
εκείνος κι' εκείνη η κυρία
δεν θα τραγουδήσουν ποτέ του Beethoven τη δοξολογία.

Κύριε, γνωρίζω πως
Έσύ που ερευνάς νεφρούς και καρδιά
δ' ακούς τη δοξολογία που σου στέλνω πρωί-βράδυ.
Έχει καθαρής καρδιάς μελωδία
κι' ας ακούγεται απ' τους άλλους
σαν άκαρη παραφωνία.

Ο Τάκης, η Νίνα, η Μαρία,
εκείνος κι' εκείνη η κυρία
σίγουρα με ύμνους καρδιάς Σε δοξολογούν.
Δεν τους ακούει κανείς, μα Συ το ξέρεις.
Κι' εγώ το βλέπω:
Οι αρμονικές κινήσεις τους το δείχνουν.
Η χαραμάδα στο χαμόγελό τους το προδίδει.
Το φως στα μάτια τους τραγουδά και ψάλλει.

Θεέ μου Σ' ευχαριστώ γιατί νοιώθω
αυτή την επικοινωνία,
φοβόμουν πως δεν θάταν βολετό
να εκπληρώσουμε κι' εμείς την προτροπή Σου:

“Πληρούσθε εν πνεύματι λαλούντες εαυτοίς ψαλμοίς και ύμνοις και ωδαίς πνευματικάς,
άδοντες και ψάλλοντες τη καρδιά υμών τω Κυρίω, ευχαριστούντες πάντοτε
υπερ πάντων εν ονόματι Κυρίου ημών Ιησού Χριστού τω Θεώ και πατρί”.

Εφεσ. 5, 18-20

Α. Βαλαή

αλληλο γραφία

Ο Αστήρ της Ανατολής ευχαρίστως δημοσιεύει επιστολές αναγνωστών. Οι επιστολές πρέπει να είναι σύντομες, καθαρογραμμένες, σχετικές με δημοσιεύματα του περιοδικού (που να υποστηρίζουν και να συμπληρώνουν ή να αντιτίθενται σε κάποιο δημοσίευμα, με επαρκή δικαιολόγηση και βιβλιογραφικές αναφορές) ή ερωτήσεις, χωρίς καμία προσωπική αναφορά σχετικά με τον άρθρογράφο ή άλλα πρόσωπα. Δεν δημοσιεύονται επιστολές ανυπόγραφες ή με ύφος που δεν ταιριάζει στο περιοδικό. Θα καταβάλεται προσπάθεια να υπάρξει απάντηση του αρθρογράφου. Επιστολές μπορεί να αποσταλούν και με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στη διεύθυνση: astir@gec.gr

Φονταμενταλισμός

6-5-2005

Αγαπητέ κύριε Τσεβά,

Χριστός Ανέστη. Ευχαριστώ για τον Αστέρα που μου ταχυδρομείτε τακτικά. Η ανάγνωσή του μου δίδει μεγάλη ευχαρίστηση. Με τις σοβαρές μελέτες του οικοδομούμαι και εγώ καθώς και πολλοί άλλοι. Προσευχόμαστε για την χρησιμότητα αυτής της διακονίας. Επιτρέψτε μου να κάμω τρεις παρατηρήσεις σχετικές με το τελευταίο άρθρο του κ. Νταγκουνάκη, με τίτλο «γιατί είναι λάθος ο θρησκευτικός φονταμενταλισμός» (Απρίλιος-Μάιος 2005) που αγγίζει επίκαιρα γεγονότα.

1. Ο συγγραφέας αναφέρεται στους βαπτιστές του Νότου των ΗΠΑ που καίνε τα σπίτια των μαύ-

ρων, μεταξύ άλλων σύγχρονων δραματικών γεγονότων. Μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι κάτι παρόμοιο δεν έχει ακουστεί από τις μέρες της λήξης του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Δόξα στον Θεό που τέτοιου είδους ειδεχθείς πράξεις απουσιάζουν τις τελευταίες δεκαετίες. Δεν υπήρχε ανάγκη να αναφερθεί ο συγγραφέας σε μία ανύπαρκτη ενέργεια που δημιουργεί εντυπώσεις.

2. Ο συγγραφέας αναφέρεται στον μαθητή Πέτρο λέγοντας ότι ονομαζόταν Ζηλωτής. Ο Συμεών καλούμενος Πέτρος δεν είχε καμία σχέση με την τάξη των ζηλωτών της εποχής. Άλλος ήταν ο Σίμων που καλείται Ζηλωτής (δες Λουκάς 6,15, Πράξεις 1,13). Ο Σίμων Πέτρος τον οποίο γνωρίζουμε καλά, ήταν εντελώς διαφορετικός. Δεν πήρε καμία πολιτική ή στρατιωτική πρωτοβουλία, συμμετέχοντας σε κάποια κίνηση.

3. Ο συγγραφέας αναφέρεται στους SS των Ναζί λέγοντας ότι στην πόρπη της ζώνης τους έφεραν την φράση Gott mit Uns, δηλ.ο Θεός μαζί μας. Πρέπει να ξέρουμε ότι η απάνθρωπη και εγκληματική αυτή οργάνωση, τα SS, ήταν διακηρυγμένα αθεϊστική χωρίς καμία σχέση με τον Gott. Αυτό στο οποίο αναφέρεται ο κος Νταγκουνάκης έχει να κάνει με τον Κάιζερ Γουλιέλμο τον Β', που ήταν παππούς της τέως βασίλισσας Φρειδερίκης. Αυτός ήταν ακραίος σωβινιστής και πίστευε ότι η Γερμανία μάχεται στο όνομα του Θεού, ενώ στο μεταξύ συμμαχούσε με τους Τούρκους, παραβλέποντας την επαίσχυντη γενοκτονία 11/2 εκατομμυρίου Αρμενίων. Πράγματι, οι στρατιώτες του Κάιζερ Wilhelm II έφεραν τέτοιου είδους ζώνες τις οποίες έχω δει και εγώ.

Πιστεύω να εκτιμηθούν αυτές οι μικρές παρατηρήσεις μου, όχι ως επίδειξη γνώσεων, αλλά ενός αναγνώστη που ενδιαφέρεται για την αντικειμενικότητα και την ακρίβεια.

Με εγκάρδια αγάπη,

Θωμάς Κοσμάδης, Γερμανία

Απάντηση

Ευχαριστούμε θερμά τον καλό φίλο του περιοδικού μας, για τις παρατηρήσεις του. Σχετικά με το πρώτο σημείο, αυτή τη στιγμή στις ΗΠΑ τελείωσε δίκη για τις εγκληματικές πράξεις που έγιναν πριν από σαράντα χρόνια (δηλαδή μετά τον 2ο Π. Πόλεμο), από

τον Εντγκαρ Ρει Κίλεν (μεταξύ άλλων ασχολιών του ήταν και ιεροκήρυκας), μέλος της Κου Κλουξ Κλαν, που κατηγορήθηκε για τον σχεδιασμό της δολοφονίας τριών εργαζομένων, μελών ανθρωπιστικής οργάνωσης για την υποστήριξη των πολιτικών δικαιωμάτων των μαύρων, των Σβέρενερ, Γκούντμαν και Τσάνει, οι οποίοι απήχθησαν και δολοφονήθηκαν ενώ όδευαν προς τη Φιλαδέλφεια και πήρε 60 χρόνια φυλακή λόγω της ηλικίας του. Ίσως η Νότια Βαπτιστική Εκκλησία σαν οργανισμός να μην είχε ανάμιξη σε τέτοιου είδους εγκληματικές ενέργειες, αλλά διάφορα άτομα έδειξαν μία απαράδεκτη συμπεριφορά σε πολλές περιπτώσεις, ακόμα και μετά τον πόλεμο. Ας μην ξεχνάμε ότι και στη Νότιο Αφρική εκκλησίες ολόκληρες υποστήριζαν το απαρχαίντ, θλιβερές σελίδες της ιστορίας τους, για τις οποίες ευτυχώς μετανόησαν.

Όσον αφορά στο τρίτο σημείο, αναγνώστης από τη Θεσσαλονίκη, μας ανέφερε ότι οι SS φορούσαν πράγματι ζώνη με το Γκοτ μιτ Οννς-ο Θεός μαζί μας, το θυμάται ο ίδιος από τον καιρό της κατοχής. Σε σχετική έρευνα στο διαδίκτυο, βρήκαμε και τα πειστήρια, δύο φωτογραφίες με τη φράση αυτή σε πόρπη των

στρατιωτών του Α΄ΠΠ και του Β΄ ΠΠ με το σύμβολο των SS, τις οποίες δημοσιεύουμε. Αναφέρεται σχετικά το γεγονός ότι στην αρχή, όταν ακόμα δεν είχε εδραιωθεί η εξουσία του, ο Χίτλερ προσπαθούσε να προσεταιριστεί τους χριστιανούς της Γερμανίας και γι'αυτό συνέχισε να χρησιμοποιεί αυτή τη φράση.

Συντ .

-> από τη σελίδα 215

λέσει τη βάση για να γνωρίσει κανείς το συγκεκριμένο θέλημα του Θεού. Ποιος μπορεί, για παράδειγμα, να διακρίνει μέσα στη Φύση, τη θέση του Θεού για τη μονογαμία ή την πτώση του ανθρώπου ή την ανάγκη να πιστεύουμε στον Χριστό; Ο Θεός μέσα στην κυριαρχία Του έχει προνοήσει να διατηρηθεί ο Λόγος Του αλώβητος μέσα στην ιστορία (Μτ 5,18).

Ο Θεός εμπιστεύθηκε τον Λόγο Του στους Ιουδαίους, όχι μόνο σ' αυτούς που πιστέψανε, αλλά στους Ιουδαίους σαν φυλή, σαν λαό (Ρωμ 3,1-2). Οι Ιουδαίοι ήταν ο εκλεκτός λαός του Θεού (Δτ 7,6). Αυτή η σχέση όμως άλλαξε από τη στιγμή που εκείνοι δεν δέχθηκαν τον Ιησού Χριστό σαν Μεσσία τους (Ιω 19,15· Μτ 21,33-45). Η αλλαγή αυτή ολοκληρώθηκε το 70 μ.Χ. όταν οι Ρωμαίοι κατέστρεψαν τον Ναό όπως κατέστρεψαν και ολόκληρη την Ιερουσαλήμ. Αυτό ήταν το οριστικό σημάδι ότι πλέον ο Χριστός βασιλεύει στους ουρανούς και οι Ιουδαίοι σαν έθνος, δεν ήταν πια ο εκλεκτός λαός του Θεού (Μτ 24,2-30· Μκ 12,1-9· Λκ 20,9-16· Ρωμ 2,28-29). Επομένως, δεν υπήρχε πλέον ένα εδραιωμένο σύστημα αποκρυπτογράφησης του αποκεκαλυμένου λόγου του Θεού. Ο προφήτης Δανιήλ, αλλά και ο απόστολος Παύλος είχαν προφητεύσει ότι η αποκάλυψη θα τελείωνε (Δν 9,24· Α΄ Κορ13,8). Στην πραγματικότητα μάλιστα, ο Δανιήλ είχε προφητεύσει ότι η αποκάλυψη θα σταματούσε με την καταστροφή του ναού της εποχής του Χρι-

στού (Δν 9,26).

Γιατί, όμως να μη δώσει ο Θεός αποκάλυψη στο λαό Του, την Εκκλησία, στην τρίτη χιλιετία μετά την ενσάρκωση του Χριστού; Επειδή, απλούστατα έχει ήδη αποκάλυψει όλα όσα χρειάζονται «προς ζωήν και ευσέβειαν» (Δτ 29,29· Β΄ Πε 1,3). Ο Θεός προειδοποίησε τον λαό Του αρκετές φορές, ότι δεν πρέπει να προσθέσει τίποτα στον Λόγο Του (Δτ 4,2· 12,32· Πρμ 30,6· Απ 22,18-19). Αν προσθέσουμε κάτι σ' αυτά που ήδη ο Θεός έχει πει, είναι σαν να αρνούμαστε την αυταπόδεικτη επάρκεια της Βίβλου (αποκαλώντας μ' αυτό τον τρόπο τον Θεό ψεύτη) και να αναγάγουμε την ματαιόδοξη ανθρώπινη φαντασία στη σφαίρα του θείου, αντίθετα με τη Βίβλο (Ης 55,8-9).

Η έκφραση «ο Θεός μου είπε...», μπορεί να είναι αποδεκτή μόνον αν ακολουθείται από τη σχετική Βιβλική παραπομπή. Οτιδήποτε πέρα απ' αυτό, αποτελεί ανθρώπινη αλαζονεία του χειριστού είδους και υπάρχει μόνο ένας όρος που μπορεί να το περιγράψει: «αίρεση». Σαν λαός του Θεού πρέπει να περιοριστούμε ταπεινά στον Λόγο του Θεού, όπως Εκείνος τον έχει αποκαλύψει σε ολόκληρο το λαό Του από τις μέρες ακόμη των αποστόλων, την Αγία Γραφή δηλαδή, και τίποτε περισσότερο.

«Ο Θεός μου είπε;» Όχι! ❀

του Patch Blakey
Απόδοση: Έρση Αντωνιάδου

Ο ΥΦΑΝΤΗΣ

Είναι η ζωή μου ένας αργαλειός
που υφαίνει ο Κύριός μου.
Διαλέγει αντί για μένα Αυτός
τα χρώματα· ο Χριστός μου.
Εργάζεται ασταμάτητα Αυτός,
κάποιες φορές και πόνο;
Μα το Εγώ μου -ο παλιός εχθρός-
ξεχνά πως μια του μόνο
Ανάποδη του υφαντού πλευρά
μπορεί θολά να φέρει
Μα την καλή, εκείνη που μετρά,
μονάχα ο Κύριος ξέρει.
Όλα στερνά -κι ο αργαλειός- σιωπούν
το βούισμα σιγάει
Και οι σαΐτες παύουν να πετούν
Και τότε ξετυλάει
Αργά-αργά ο Κύριος το φαντό!
Και θα μας εξηγήσει
Γιατί εκείνο... Και γιατί αυτό...
Γιατί τα μάτια βρύση.
Στο επιδέξιο χέρι του Υφαντή
και η κλωστή η σκούρα
Μαζί κι η ασημένια κι η χρυσή
-σοφή φαντή φιγούρα-
Χρειάζονταν, στο σχέδιο που Τον μέλλει,
κι όπως Αυτός το θέλει.

Grand Colfax Tullar
Μεταφορά: ΣΙΠ